

Аналіз нормативно-правового регулювання сфери вищої освіти щодо забезпечення системи якості освіти та основні аспекти його вдосконалення та подальшого розвитку

ВСТУП

Забезпечення системи вищої освіти інтегрованої у Європейський простір вищої освіти та Європейський дослідницький простір є однією із цілей реформування системи вищої освіти в Україні. Формування та вдосконалення нормативно-правового регулювання сфери вищої освіти, зокрема забезпечення якості освіти в Україні відповідно до європейських стандартів є одним з пріоритетів діяльності як вищих органів влади у сфері освіти, так і самих закладів вищої освіти (далі ЗВО). Так, стратегією реформування вищої освіти (п.3.2.) передбачено створення системи забезпечення та постійного поліпшення якості вищої освіти, яка відповідає рекомендаціям і стандартам Європейського простору вищої освіти (ЄПВО), враховує кращі світові практики та виступає головною технологією досягнення відповідності освітньої системи вимогам і потребам суспільства та особистості. Ключовими завданнями такої реформи є: інституціоналізація системи забезпечення якості вищої освіти на національному, регіональному та локальному рівнях за участю державних, громадських та професійних організацій; залучення зовнішніх та внутрішніх стейкхолдерів до розроблення нових нормативно-правових актів та методичних розробок, що здатні гарантувати стійке функціонування та розвиток системи забезпечення якості вищої освіти; апробація прозорої системи вступу на навчання за освітнім рівнем магістра на прикладі спеціальності 081 Право¹. Пошук шляхів забезпечення якості освіти у вищих навчальних закладах є пріоритетним напрямком, оскільки освіта, точніше якісна освіта, забезпечує якісне навчання і виховання учасника освітнього процесу, і відповідно творить фахівця у відповідній галузі.

---

¹ Пріоритети Міністерства освіти і науки України до проекту Середньострокового плану пріоритетних дій Уряду до 2020 року (станом на 30 січня 2017 р.)

Нормативно-правове регулювання сфери вищої освіти в Україні – це сукупність правових засобів, за допомогою яких здійснюється правове регулювання суспільних відносин у сфері освіти. Правові норми, які здійснюють вказане регулювання суспільних відносин формують систему з характерною для неї ієрархією рівнів зв'язків та структурою.

Формування з урахуванням європейських стандартів та міжнародного досвіду прогресивної нормативно-правової бази, в першу чергу, щодо забезпечення якості освіти є насамперед одним з основних факторів, які забезпечать реалізацію прав людини на якісну освіту і одним з основних факторів підготовки кваліфікованого фахівця.

У сфері освіти України в процесі реформування вже здійсненні перші кроки до вдосконалення нормативно-правового регулювання у сфері освіти щодо забезпечення якості освіти, серед яких прийняття Закону України «Про вищу освіту», Закону України «Про освіту». Однак, сьогодні виникає нагальна потреба подальшої розробки і вдосконалення нормативно-правових актів відповідно до новопринятих законів у сфері освіти.

Досліджуючи нормативно-правове регулювання у сфері вищої освіти щодо забезпечення якості вищої освіти, варто відзначити, що маємо нормативно-правові документи, які безпосередньо стосуються забезпечення якості вищої освіти, так і такі, що мають опосередкований вплив, однак в ті чи іншій мірі визначають процеси чи процедури. Окремим додатком сформовано масив нормативно-правових актів, що погруповані за ієрархією їх створення та сили дії. які у тій чи іншій мірі мають відношення до забезпечення якості вищої освіти. В зручності проведення аналізу та подальшої роботи з ним, поділили документи на зовнішнього та внутрішнього походження для ЗВО, а також відповідно до трьох розділів стандартів.

Вагомим інструментом у нормативно-правовому регулюванні забезпечення якості освіти стали Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. та Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 р.

Законом України «Про освіту» передбачено ряд позитивних новел, серед яких є вдосконалення поняття якості освіти (п. 29 ст. 1) з внесенням змін до Закону України «Про вищу освіту» та коригуванні поняття якості вищої освіти. Так, якість вищої освіти – це відповідність результатів навчання вимогам, встановленим законодавством, відповідним стандартом вищої освіти та/або договором про надання освітніх послуг (п. 23 ст. 1).

Закон України «Про освіту» (ч. 2 ст. 41) щодо складових систем забезпечення якості освіти не вносив корективи, так як Закон України «Про вищу освіту» чітко та повно сформував вказані складові. Згідно із ст. 16 Закону України «Про вищу освіту» система забезпечення якості вищої освіти в Україні складається із:

1) системи забезпечення закладами вищої освіти якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості);

2) системи зовнішнього забезпечення якості освітньої діяльності закладів вищої освіти та якості вищої освіти;

3) системи забезпечення якості діяльності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти і незалежних установ оцінювання та забезпечення якості вищої освіти.

Натомість Законом України «Про освіту» (ч. 3 ст. 41) розширено перелік процедур і заходів, які здійснюються для забезпечення системи якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості) порівняно із переліком передбаченим Законом України «Про вищу освіту» (ч. 2 ст. 16). Так, Законом України «Про освіту» додатково визначені такі процедури та заходи:

- 1) оприлюднені критерії, правила і процедури оцінювання педагогічної (науково-педагогічної) діяльності педагогічних та науково-педагогічних працівників;
- 2) оприлюднені критерії, правила і процедури оцінювання управлінської діяльності керівних працівників закладу освіти.

Ці додаткові заходи забезпечать проведення моніторингу управлінської діяльності усіх рівнів, зокрема, і керівників структурних підрозділів та дослідження прогресивних напрямків та проблем у такій діяльності. З цією метою першочерговим є надання уповноваженим органом методичної допомоги вищим навчальним закладам у формуванні таких критеріїв (методичні рекомендації, інші документи надає Міністерство освіти і науки України відповідно до Положення про Міністерство освіти і науки України, яке затверджено постановою КМУ від 16.10.2014 №630 (п. 20, 68), правил і процедур оцінювання управлінської діяльності, а також затвердження та оприлюднення навчальними вказаних процедур.

Новим Законом України «Про освіту», на наш погляд, окреслено одну із основних ролей ліцензування освітньої діяльності та акредитації освітніх програм. Так, передбачено, що ліцензування освітньої діяльності та акредитації освітніх програм є одними із основних інструментів, процедур та заходів забезпечення і підвищення якості освіти. Саме такі євроінтеграційні положення Закону України «Про освіту» та звичайно політика впровадження європейських стандартів та міжнародного досвіду у сфері вищої освіти дозволять забезпечити якість вищої освіти на найвищому рівні.

Окрім двох основних нормативних документів у сфері освіти, окремі норми, що окреслюють процедури забезпечення якості вищої освіти подані у Законі України «Про доступ до публічної інформації» від 13.01.2011 р., Законі України «Про захист персональних даних» від 01.06.2010 р., Законі України «Про ліцензування видів господарської діяльності» від 02.03.2015 р.

Розділ I. Внутрішнє забезпечення якості

Вищі навчальні заклади мають одну із основних місій – це створення необхідних умов для реалізації учасниками освітнього процесу їхніх здібностей і талантів. Саме з метою досягнення вказаних цілей реформування у сфері вищої освіти та основних місій вищих навчальних закладів необхідно забезпечити якісне оновлення нормативно-правової бази у сфері вищої освіти, зокрема щодо забезпечення освітнього процесу. Базовими нормативними документами, що визначають та регулюють внутрішнє забезпечення якості освітнього процесу є Закон України «Про освіту» та Закон України «Про вищу освіту».

Закон України «Про освіту» (ст. 1) визначає освітній процес як систему науково-методичних і педагогічних заходів, спрямованих на розвиток особистості шляхом формування та застосування її компетентностей. Термін «освітній процес» набув свого подальшого більш детальнішого змісту у сфері вищої освіти у Законі України «Про вищу освіту». Так, статтею 47 Закону України «Про вищу освіту» поняття освітній процес характеризується як інтелектуальна, творча діяльність у сфері вищої освіти і науки, що провадиться у закладі вищої освіти (науковій установі) через систему науково-методичних і педагогічних заходів та спрямована на передачу, засвоєння, примноження і використання знань, умінь та інших компетентностей у осіб, які навчаються, а також на формування гармонійно розвиненої особистості.

Отже, основною метою в освітньому процесі – це формування насправді гармонійно розвиненої кваліфікованої особистості. Поняття освітній процес є справді багатограним та комплексним терміном, який включає в себе в широку значенні різні елементи, серед яких: форма здобуття освіти, рівні освіти, форми організації освітнього процесу та види навчальних занять, отримання кваліфікації, учасники освітнього процесу: здобувачі вищої освіти та науково-педагогічні працівники, академічна мобільність, ін.

Новим Законом України «Про освіту» зафіксовано визнання основних видів освіти впродовж життя та їх підтримку державою. Так, поряд із звичним видом формальної освіти, під якою відповідно до ст. 8 цього закону розуміють освіту, яка здобувається за освітніми програмами відповідно до визначених законодавством рівнів освіти, галузей знань, спеціальностей (професій) і передбачає досягнення здобувачами освіти визначених стандартами освіти результатів навчання відповідного

рівня освіти та здобуття кваліфікацій, що визнаються державою), законодавець надав особі право на неформальну та інформальну освіту.

Неформальна освіта - це освіта, яка здобувається, як правило, за освітніми програмами та не передбачає присудження визнаних державою освітніх кваліфікацій за рівнями освіти, але може завершуватися присвоєнням професійних та/або присудженням часткових освітніх кваліфікацій.

Інформальна освіта (самоосвіта) - це освіта, яка передбачає самоорганізоване здобуття особою певних компетентностей, зокрема під час повсякденної діяльності, пов'язаної з професійною, громадською або іншою діяльністю, родиною чи дозвіллям.

Окрім, закріплення нових нестандартних для нашої системи освіти видів освіти (неформальна та інформальна) в законі передбачено право особи на визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти, в системі формальної освіти в порядку, визначеному законодавством. Вказані новели є прогресивними кроками у реформуванні системи освіти та надання широкого спектру прав особам при здобутті освіти. Однак, з метою реалізації прав особи на визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти в системі формальної освіти необхідно розробити та затвердити на законодавчому рівні порядок такого визнання.

З приводу форм освіти, то Закон України «Про освіту» передбачив і нові форми здобуття освіти (мережева, дуальна, сімейна, ін.). Відповідно до статті 9 цього закону особа має право здобувати освіту в різних формах, а саме:

інституційна (очна (денна, вечірня), заочна, дистанційна, мережева);

індивідуальна (екстернатна, сімейна (домашня), педагогічний патронаж, на робочому місці (на виробництві);

дуальна.

Вказане закріплення форм освіти у Законі України «Про освіту» зробило дистанційну освіту самостійною формою здобуття освіти, а не різновидом заочної форми. Із наведеного переліку форм здобуття освіти у сфері вищої освіти можуть використовуватись не всі наведені форми, а тому необхідно внести відповідні зміни до Закону України «Про вищу освіту».

З метою реалізації права особи на нові форми освіти необхідно розробити положення про форми здобуття освіти, яке затверджується у встановленому законом порядку центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки.

У статті 10 Закону України «Про освіту» визначено нові складники системи освіти, серед них: спеціалізована освіта; фахова передвища освіта; освіта дорослих, у тому числі післядипломна освіта.

Законом України «Про освіту» визначено лише загальні засади вказаних складників системи освіти та надано визначення понять, тому з метою імплементації положень вказаного закону необхідно розробити нормативно-правові акти, які будуть визначати порядок, умови, форми та особливості здобуття спеціалізованої, фахової передвищої та освіти дорослих.

Крім цього, з приводу спеціалізованої освіти, яка відповідно до Закону України «Про освіту» (ст. 21) є освітою мистецького, спортивного, військового чи наукового спрямування необхідно розробити Положення про заклади спеціалізованої освіти відповідно до визначеного законом спрямування та затвердити у встановленому спеціальним законом порядку.

Законом України «Про освіту» врегульовано поняття кваліфікації, в тому числі і надано визначення поняття «професійна кваліфікація» та визначено суб'єктів та підстави її присвоєння. Так, відповідно до ст. 34 цього закону це визнана кваліфікаційним центром, суб'єктом освітньої діяльності, іншим уповноваженим суб'єктом та засвідчена відповідним документом стандартизована сукупність здобутих особою компетентностей (результатів навчання), що дозволяють виконувати певний вид роботи або здійснювати професійну діяльність. Однак, Процедури присудження (присвоєння), підтвердження кваліфікацій, а також порядок утворення та діяльності і правовий статус суб'єктів, що здійснюють діяльність з оцінювання і визнання освітніх та/або професійних кваліфікацій, необхідно визначити спеціальними законами та іншими нормативно-правовими актами.

Ще одним із прогресивних положень Закону України «Про освіту» (ст. 40) є запровадження Єдиного державного реєстру документів про освіту, що забезпечить функціонування єдиної систематизованої інформаційної бази щодо здобутої освіти. З метою забезпечення реалізації вказаної норми закону та забезпечення функціонування вказаного реєстру необхідно розробити Порядок функціонування Єдиного державного реєстру документів про освіту та затвердити у встановленому законом порядку, який буде одним із елементів Положення про функціонування Єдиної державної електронної бази з питань освіти.

Окресливши основні зміни та понятійний апарат, що приніс новий Закон України «Про освіту», можемо перейти до аналізу нормативних документів за кожним стандартом. У таблицю внесено аналіз зовнішнього нормативного забезпечення,

котре обов'язкове для виконання ЗВО та окреслює вимоги у рамках кожного зі стандартів. Окремо винесено аналіз нормативного забезпечення ЗВО за кожним зі стандартів. Відзначимо, що це примірне окреслення, оскільки назви чи види документів у кожному ЗВО можуть відрізнятися, адже це належить до автономії навчальних закладів.

Стандарт ESG-2015	Нормативне забезпечення зовнішнє	Нормативне забезпечення ЗВО (примірне)
<p>1.1 Політика забезпечення якості</p> <p><i>Стандарт: Зклади повинні виробити політику щодо забезпечення якості, яка є публічною і складає частину їх стратегічного менеджменту. Внутрішні стейкхолдери повинні розробляти і втілювати цю політику через відповідні структури і процеси, залучаючи до цього зовнішніх стейкхолдерів.</i></p>	<p>Закон України «Про освіту» (розділ 5 (ст. 41 – 51); Закон України «Про вищу освіту» (розділ V (ст. 16); Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти (наказ МОН України від 01.06.2016 № 600 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від «21» грудня 2017 № 1648); Указ Президента України «Про Положення про національний заклад (установу) України» (16.06.1996 р. № 451/95 із змінами); Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку та критеріїв надання закладу вищої освіти статусу національного, підтвердження чи позбавлення цього статусу» (22.11.2017 р. № 912); Указ Президента України «Про заходи щодо забезпечення пріоритетного розвитку освіти в Україні» (2010 р. № 926/2010); Стратегія реформування вищої освіти в Україні до 2020 р.; Указ Президента України «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» (25.06.2013 р. № 344/2013); Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів з реалізації Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» (04.09.2013 р. № 686-р).</p> <p><u>Закон України «Про освіту» (розділ 5 (ст. 41 – 51)</u> Нормативно закріплена політика забезпечення якості освіти в Україні, із врахуванням європейських стандартів, передбачає участь важливих учасників її формування. Такими учасниками є бізнес, студенти, національні та міжнародні громадські</p>	<p>Статут закладу вищої освіти; Стратегія розвитку ЗВО (зі спеціальним розділом, присвяченим забезпеченню якості вищої освіти у ЗВО); План заходів щодо забезпечення якості освітньої діяльності та вищої освіти на відповідний рік/роки; Положення про внутрішню систему забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти; Положення про структурний підрозділ із забезпечення якості освіти і ЗВО.</p>

організації та інші, які беруть участь у процедурах забезпечення якості.

Законом України «Про освіту» на законодавчому рівні задекларовано мету розбудови та функціонування системи забезпечення якості освіти в Україні. Так, ч.1 ст. 41 цього закону визначено, що метою розбудови та функціонування системи забезпечення якості освіти є:

гарантування якості освіти;

формування довіри суспільства до системи та закладів освіти, органів управління освітою;

постійне та послідовне підвищення якості освіти;

допомога закладам освіти та іншим суб'єктам освітньої діяльності у підвищенні якості освіти.

Вказані цілі є тими вихідними принципами, реалізація та постійне їх дотримання, забезпечить належне функціонування системи забезпечення якості освіти.

Законом України «Про освіту» (ч.3 ст. 41) визначено одним із складових елементів системи забезпечення якості в закладах освіти (внутрішня система забезпечення якості освіти) стратегію (політику) та процедури забезпечення якості освіти. Вказану стратегію (політику) та процедури забезпечення якості освіти ЗВО повинен сформувати самостійно з урахуванням усіх елементів системи забезпечення якості освіти, законодавчих вимог, на основі своєї автономії на принципах прозорості.

Закон України «Про освіту» є базовим законом, який у загальних рисах окреслює основні принципи функціонування освітньої галузі, а основні деталі того, як відбуватиметься процес отримання освіти і підвищення її рівня характеризується у спеціальних законах.

Закон України “Про вищу освіту” містить в собі одну із основних місій – це університетська автономія, насамперед, в академічній, організаційній та фінансовій сферах, яка повинна бути одним із складових механізму забезпечення якості освіти.

Аналіз положень Закону України “Про вищу освіту” щодо політики забезпечення якості освіти свідчить про наступне. Формування політики внутрішнього забезпечення якості у ЗВО передбачає Закон України «Про вищу освіту» (ст. 16). Розділ V цього Закону містить статтю 16 «Забезпечення якості вищої освіти», згідно із якою «Система забезпечення якості вищої освіти в Україні складається із трьох складових, а саме:

1) системи забезпечення вищими навчальними закладами якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості);

2) системи зовнішнього забезпечення якості освітньої діяльності закладів вищої освіти та якості вищої освіти;

3) системи забезпечення якості діяльності Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти і незалежних установ оцінювання та забезпечення якості вищої освіти.

Система забезпечення вищими навчальними закладами якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості) відповідно до ч. 2 ст. 16 цього Закону включає комплекс таких основних процедур і заходів:

1) визначення принципів та процедур забезпечення якості вищої освіти;

2) здійснення моніторингу та періодичного перегляду освітніх програм;

3) щорічне оцінювання здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних і педагогічних працівників закладу вищої освіти та регулярне оприлюднення результатів таких оцінювань на офіційному веб-сайті закладу вищої освіти, на інформаційних стендах та в будь-який інший спосіб;

4) забезпечення підвищення кваліфікації педагогічних, наукових і науково-педагогічних працівників;

5) забезпечення наявності необхідних ресурсів для організації освітнього процесу, у тому числі самостійної роботи студентів, за кожною освітньою програмою;

6) забезпечення наявності інформаційних систем для ефективного управління освітнім процесом;

7) забезпечення публічності інформації про освітні програми, ступені вищої освіти та кваліфікації;

8) забезпечення дотримання академічної доброчесності працівниками закладів вищої освіти та здобувачами вищої освіти, у тому числі створення і забезпечення функціонування ефективної системи запобігання та виявлення академічного плагіату;

9) інших процедур і заходів.

Так, Законом України «Про вищу освіту» визначено вимогу про наявність у ЗВО системи внутрішнього забезпечення якості та наведено основні процедури і заходи, які застосовуються ЗВО у своїй діяльності для внутрішнього забезпечення якості. Однак, з урахуванням законодавчо закріпленої автономії ЗВО, цим Законом, не визначено вичерпного переліку вказаних процедур і заходів реалізації системи внутрішнього забезпечення якості, що надає ЗВО самостійно визначати додаткові процедури і заходи.

Аналіз нормативно-правового регулювання, а саме абзацу 2 ч.2 ст. 16 закону України «Про вищу освіту» дає можливість зробити два висновки:

- Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти повинно затвердити вимоги до системи забезпечення якості вищої освіти;
- ЗВО подає Національному агентству із забезпечення якості вищої освіти або акредитованим ним незалежним установам оцінювання та забезпечення якості вищої освіти для оцінки на предмет її відповідності вимогам до системи, що затверджуються Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти.

В подальших статтях розділу V «Забезпечення якості вищої освіти» деталізуються елементи забезпечення якості освіти.

Значно посилено антиплагіатні норми і відповідальність за них (обов'язкове оприлюднення наукових робіт). Відповідно до частини 2 статті 16 Закону, система забезпечення вищими

навчальними закладами якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості) передбачає, зокрема, забезпечення ефективної системи запобігання та виявлення академічного плагіату у наукових працях працівників вищих навчальних закладів і здобувачів вищої освіти (пункт 8).

Долучення українських університетів до загальноєвропейського простору вищої освіти також вимагає від закладів, аби процес забезпечення якості в них був прозорим та «формалізованим» – створений відповідний підрозділ, дотримані вимоги згідно ряду міжнародних стандартів.

Відповідно до ч. 6 ст. 10 Закону України «Про вищу освіту» стандарти вищої освіти за кожною спеціальністю розробляє центральний орган виконавчої влади у сфері освіти і науки з урахуванням пропозицій галузевих державних органів, до сфери управління яких належать заклади вищої освіти, і галузевих об'єднань організацій роботодавців та затверджує їх за погодженням з Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти. Крім цього, Міністерство освіти і науки України згідно із ч. 6 ст. 13 цього Закону утворює Науково-методичну раду, яка за участю Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти розробляє методологію, методичні рекомендації щодо розроблення стандартів освітньої діяльності та стандартів вищої освіти, а також науково-методичні комісії, що розробляють стандарти освітньої діяльності та стандарти вищої освіти.

На законодавчому рівні, з урахуванням європейських стандартів, закріплено склад Науково-методичної ради та науково-методичних комісій. Так, відповідно до абзацу 2 ч.6 ст. 13 цього Закону склад Науково-методичної ради та науково-методичних комісій формується з представників держави, роботодавців та їх об'єднань, закладів вищої освіти усіх форм власності, наукових установ, Національної академії наук

України та галузевих національних академій наук, професійних асоціацій, міжнародних експертів.

На виконання вказаної норми цього Закону Міністерство освіти і науки України розробило та затвердило **Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти** (наказ Міністерства освіти і науки України від 01.06.2016 р. № 600 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від «21» грудня 2017 № 1648).

Вказані рекомендації попередньо були схвалені у два етапи. Так, спершу, розглянуті та схвалені сектором вищої освіти Науково-методичної ради Міністерства освіти і науки України (протокол від 29.03.2016 № 3). В подальшому, схвалені колегією Міністерства освіти і науки України (протокол від 28.04.2016 № 5/6-4). У грудні 2017 році вказані стандарти зазнали відповідних доповнень з урахування нового Закону України «Про освіту» і відповідно змін до Закону України «Про вищу освіту», зокрема в аспекті інституційної акредитації, видів кваліфікації, ін. Вказані зміни схвалені сектором вищої освіти Науково-методичної ради Міністерства освіти і науки України (протокол № 19 від 23.11.2017 р.).

Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти мають наступний зміст: Вступ, Основні терміни та їх визначення (тезаурус), Структура Стандарту вищої освіти, Рекомендації щодо розроблення змісту Стандарту, Перелік рекомендованих джерел. Основну увагу у документі зосереджено на структурі Стандарту вищої освіти, і особливо на рекомендаціях щодо формування компетентностей (інтеральна компетентність, загальні компетентності, професійні) та результатів навчання. Згідно із Методичними рекомендаціями при формуванні інтегральної компетентності за основу використовується опис відповідного кваліфікаційного рівня Національної рамки кваліфікацій (НРК): молодший бакалавр (рівень 5), бакалавр (рівень 6), магістр (рівень 7), доктор філософії (рівень 8).

Перелік загальних компетентностей, відповідно до Методичних рекомендацій, корелюється з описом відповідного кваліфікаційного рівня НРК та має містити 5-15 компетентностей з врахуванням рівня освіти. Рекомендованим є вибір загальних компетентностей з переліку проекту TUNING. Щодо результатів навчання, то методичні рекомендації визначили, що перелік рекомендованих спеціальних (фахових, предметних) компетентностей корелює з описом відповідного кваліфікаційного рівня НРК. Орієнтовна кількість спеціальних компетентностей, як правило, не перевищує 10-20 компетентностей з урахуванням рівня освіти. Рекомендованим є вибір спеціальних (фахових, предметних) компетентностей з переліків проекту TUNING (які, проте, не є вичерпними).

Вдалим, на погляд авторів, є звернення уваги у Методичних рекомендаціях на те, що компетентності випускника відображають погляд зовнішніх замовників: роботодавців, професійних асоціацій, випускників тощо на освітню та/або професійну підготовку і мають максимізувати здатність до працевлаштування. Саме відображення зовнішніх поглядів і максимізація здатності до працевлаштування є одними із основних цілей компетентностей випускника.

З метою забезпечення кореляції визначених компетентностей, зазначених у Стандарті, з класифікацією компетентностей НРК у процесі розроблення Стандарту використовується матриця відповідності визначених Стандартом компетентностей та дескрипторів НРК, яка є інформаційним додатком до Стандарту.

Для спеціальностей, у межах яких здійснюється підготовка фахівців за регульованими професіями, за спеціалізаціями відповідно до професійних стандартів, затверджених у встановленому порядку, можливим є наведення окремих переліків компетентностей для спеціалізацій.

Методичні рекомендації закріпили основні положення щодо результатів навчання. Передбачено, що кінцеві,

підсумкові та інтегративні результати навчання визначають нормативний зміст підготовки. Загальна кількість становить 15-25 результатів навчання, які корелюються з визначеним вище переліком загальних і спеціальних (фахових, предметних) компетентностей. Крім цього, визначили основні критерії яким повинні відповідати результати навчання (серед яких: бути чіткими і однозначними, дозволяючи чітко окреслити зміст вимог до здобувача вищої освіти; бути діагностичними (тобто результати навчання повинні мати об'єктивні ознаки їх досягнення чи недосягнення); бути вимірюваними (має існувати спосіб та шкала для вимірювання досягнення результату прямими або непрямими методами, рівнів досягнення складних результатів); бути сформульованими відповідно до правил (подано далі) та правила визначення та формулювання результатів навчання (так, рекомендується: визначити якій сфері та якому ієрархічному рівню має відповідати результат навчання; визначити дієслово відповідного рівня; вказати предмет вивчення або предмет дії (іменник, що вживається за дієсловом); за необхідності навести умови/обмеження, за яких необхідно демонструвати результат навчання.

Рекомендовано також використовувати матрицю відповідності визначених Стандартом результатів навчання та компетентностей у процесі розроблення Стандарту з метою співвіднесення визначених результатів навчання та компетентностей, зазначених у Стандарті, а для забезпечення системності та ідентичності під час опису результатів навчання рекомендовано використовувати одну із визнаних класифікацій, зокрема за авторством Б. Блума.

Важливим на погляд авторів є закріплення концептуального положення щодо стандартів вищої освіти. Так, у Вступі визначено, що нові стандарти вищої освіти є наступним поколінням стандартів і замінюють собою Галузеві стандарти вищої освіти (ГСВО), які розроблялись у 2002 – 2014 роках відповідно до законодавства. Стандарти базуються на компетентісному підході і поділяють філософію визначення

вимог до фахівця, закладену в основу Болонського процесу та в міжнародному Проекті Європейської Комісії «Гармонізація освітніх структур в Європі» (Tuning Educational Structures in Europe, TUNING). І це справді кроки до європейського освітнього простору.

Основні моменти присвоєння статусу національного закладу (установі) визначав **Указ Президента України «Про Положення про національний заклад (установу) України»** (16.06.1996 р. № 451/95 із змінами), яким визначався не лише порядок і компетентні органи у вказаному процесі, а й основні привілеї закладу (установи), які отримували вказаний статус. Із прийняттям Закону України «Про вищу освіту», вказаний документ не зазнав концептуальних змін, за винятком доповнення ще одного критерію для набуття статусу національного, а саме: забезпечення доступності будівлі та приміщення, у яких заклади (установи) здійснюють свою діяльність, а також прибудинкової території для осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення.

Крім цього, відповідно до ч. 2 статті 29 Закону України «Про вищу освіту» Кабінетом Міністрів України затверджено **Порядок та критеріїв надання закладу вищої освіти статусу національного, підтвердження чи позбавлення цього статусу (Постанова КМУ від 22.11.2017 р. № 912)**. Критерії надання та підтвердження статусу національного закладу вищої освіти відповідно до цієї постанови поділяються на обов'язкові, порівняльні та преміальні.

Серед обов'язкових критеріїв надання та підтвердження статусу національного закладу вищої освіти, які закріплені у вказаній постанові є позитивна оцінка (сертифікація) системи забезпечення закладом вищої освіти якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (системи внутрішнього забезпечення якості) відповідно до вимог абзацу 11 ч. 2 ст. 16 Закону

України “Про вищу освіту”. Однак, сьогодні цей критерій не застосовуватиметься при прийнятті рішенні. Вказаний критерій починає застосовуватися через два роки після затвердження Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти відповідних вимог до системи внутрішнього забезпечення якості.

З поміж преміальних критеріїв надання та підтвердження статусу національного закладу вищої освіти, які на погляд авторів, сформовані з урахуванням європейських стандартів, варто виділити такі, як: місце закладу вищої освіти в міжнародних та незалежних рейтингах; наявність іноземних та міжнародних акредитацій; кількість випускників закладу вищої освіти, які підтвердили своє працевлаштування протягом трьох років.

Указ Президента України «Про заходи щодо забезпечення пріоритетного розвитку освіти в Україні» (2010 р. № 926/2010) закріпив у той період ключові пріоритети розвитку освіти в Україні, а саме: забезпечення поліпшення функціонування та інноваційного розвитку освіти в Україні, підвищення її якості та доступності, інтеграції до європейського освітнього простору із збереженням національних досягнень і традицій. Однак, сьогодні більшість положень вказаного нормативно-правового акту виконано та прийнято нові Закони України «Про освіту», «Про вищу освіту». Саме тому, сьогодні, з урахуванням нового законодавства, євроінтеграційних пріоритетів та вимог сучасного суспільства, необхідно розробити нові заходи щодо забезпечення пріоритетного розвитку якісної освіти в Україні та сформулювати нові завдання уповноваженим органам влади.

Стратегія реформування вищої освіти в Україні до 2020 р. (Стратегія розроблена після прийняття Закону України “Про вищу освіту” впродовж вересня 2014-травня 2015 року під егідою Міністерства освіти і науки України) закріплює: оцінку стану вищої освіти (розділ 1); мету і завдання реформи

(розділ 2); реалізацію реформ (розділ 3), зокрема щодо реалізації права на доступ до вищої освіти, створення системи забезпечення якості вищої освіти, інтеграція вищої освіти і науки, забезпечення автономії закладів вищої освіти, удосконалення структури системи вищої освіти, професійний розвиток викладачів тощо.

Відповідно до розробленої Стратегії основною метою реформи щодо системи забезпечення якості вищої освіти є створення системи забезпечення та постійного поліпшення якості вищої освіти, яка відповідає рекомендаціям і стандартам ЄПВО, враховує кращі світові практики та виступає головною технологією досягнення відповідності освітньої системи вимогам і потребам суспільства та особистості. Крім цього, сформовані основні кроки для досягнення мети вказаної реформи, серед них: напрацювання методичної бази та надання практичної допомоги закладам вищої освіти у створенні систем внутрішнього забезпечення якості з урахуванням вимог закону України «Про вищу освіту», розробка стандартів вищої освіти за активної участі стейкхолдерів у складі Науково-методичної ради та науково-методичних комісій, які формуються на конкурсних засадах, підтримка розвитку справедливої конкуренції у сфері вищої освіти шляхом встановлення зрозумілих, стабільних та адекватних ліцензійних умов, правил та процедур зовнішнього забезпечення якості освітньої діяльності та інші.

Указ Президента України «Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» (25.06.2013 р. № 344/2013 закріпив, що Національна стратегія, на основі аналізу сучасного стану розвитку освіти, визначає мету, стратегічні напрями та основні завдання, на виконання яких має бути спрямована реалізація державної політики у сфері освіти. Розроблення Національної стратегії зумовлено необхідністю кардинальних змін, спрямованих на підвищення якості і конкурентоспроможності освіти в нових економічних і соціокультурних умовах, прискорення інтеграції України у

	<p>міжнародний освітній простір. Основними напрямками реалізації Національної стратегії є оновлення законодавства у сфері освіти, шляхом прийняття нових нормативно-правових актів у сфері освіти, вищої освіти, удосконалення системи освіти, модернізації змісту освіти, інформатизація освіти та інше. Багато із стратегічних цілей Національної стратегії сьогодні досягнуто, а тому цей документ потребує детального перегляду та оновлення з урахуванням проведеної реформи у сфері освіти, та на основі новоприйнятих Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», нових вимог суспільства та аналізу ринку праці.</p> <p>На виконання вказаної Національної стратегії прийнято <u>Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів з реалізації Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» (04.09.2013 р. № 686-р)</u>, де визначено основні завдання відповідних міністерств (МОН, МОЗ, Мінфін, Мінсоцполітики та ін.) щодо реалізації цієї стратегії. Однак, сьогодні, більшість завдань не є актуальними в силу їх виконання шляхом прийняття нових нормативно-правових актів, а тому як і національна стратегія потребує оновлення.</p>	
<p>1.2 Розробка та затвердження програм</p> <p><i>Стандарт: Зклади повинні реалізовувати процеси розроблення і затвердження своїх програм. Програми слід розробляти таким</i></p>	<p>Закон України «Про освіту» (ст. 33); Закон України «Про вищу освіту» (п. 17 ч. 1 ст. 1, ч. 3 ст. 10, п. 8 ч.1 ст. 36); Закон України «Про ліцензування видів господарської діяльності» від 02 березня 2015 р.; Наказ МОН України від 16.09.2014 р. №1048 «Про затвердження Плану заходів МОН щодо виконання Закону України від 01.07.2014 р. №1556-VII «Про вищу освіту»; Наказ МОН України від 26.01.2015 №47 «Про особливості формування навчальних планів на 2015/2016 навчальний рік»; Наказ МОН України від 01 червня 2016 № 600 «Про затвердження та введення в дію Методичних рекомендацій</p>	<p>Статут ЗВО; Положення про внутрішню систему забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти; Положення про порядок розробки, реалізації, моніторингу та періодичного перегляду освітніх програм у ЗВО (включаючи окремих розділ щодо спільних освітніх програм з іншими ЗВО, у тому числі, зарубіжними); Положення про гарантів та комітети освітніх програм; Рішення Вченої ради (наказ ректора) ЗВО про затвердження примірною договору про співпрацю із роботодавцями;</p>

<p><i>чином, щоб вони відповідали визначеним для них цілям, включаючи заплановані результати навчання. Необхідно чітко визначити й озвучити кваліфікації, отримані внаслідок навчання за програмою; вони повинні відповідати певному рівню національної рамки кваліфікацій вищої освіти, а отже й Рамці кваліфікацій Європейського простору вищої освіти.</i></p>	<p>щодо розроблення стандартів вищої освіти» (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від «21» грудня 2017 № 1648);</p> <p>Лист МОН України від 13.03.2015 р. №1/9-126 «Щодо особливостей організації освітнього процесу та формування навчальних планів у 2015/2016 навчальному році»;</p> <p>Лист МОН України від 28.04.2017 р. № 1/9-239 «Про примірний зразок освітньо-професійної програми для першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів»</p> <p><u>Законом України «Про освіту»</u> надано загальну характеристику освітньої програми (ст. 33). Передбачено, що основою для розроблення освітньої програми є стандарт освіти відповідного рівня (за наявності). Основними елементами освітньої програми визначено:</p> <ul style="list-style-type: none"> вимоги до осіб, які можуть розпочати навчання за програмою; перелік освітніх компонентів та їх логічну послідовність; загальний обсяг навчального навантаження та очікувані результати навчання здобувачів освіти. <p>Освітні програми розробляються закладами освіти, науковими установами, іншими суб'єктами освітньої діяльності та затверджуються у встановленому законом порядку.</p> <p>Обов'язком для ЗВО при формуванні освітніх програм Закон України «Про освіту» визначив – закріплення в освітній програмі освітніх компонентів для вільного вибору здобувачів освіти.</p> <p>Новелою Закону України «Про освіту» є можливість закладів спеціалізованої освіти, освітніх об'єднань та закладів освіти, що здійснюють освітню діяльність на різних рівнях освіти, використовувати наскрізні освітні програми, які охоплюють різні рівні освіти та розробляються,</p>	<p>Порядок (положення) створення спеціалізацій у вищому закладі освіти;</p> <p>Порядок розроблення та запровадження власних програм (положення) освітньої, мистецької, наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності;</p>
---	---	--

затверджуються (акредитуються) відповідно до цього Закону та спеціальних законів.

Вимоги щодо механізму розроблення і затвердження освітніх програм у вищих навчальних закладах визначені та конкретизуються в таких документах: Закон України «Про вищу освіту», Наказ МОНУ від 16.09.2014 р. №1048 «Про затвердження Плану заходів МОН щодо виконання Закону України від 01.07.2014 р. №1556-VII «Про вищу освіту», Постанова КМУ від 29.04.2015 р. №266 «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти»; Лист МОН України від 28.04.2017 р. № 1/9-239 «Про примірний зразок освітньо-професійної програми для першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів» та ін.

Відповідно до Закону України «Про вищу освіту» (п. 17 ст. 1) **освітня (освітньо-професійна, освітньо-наукова чи освітньо-творча) програма** - система освітніх компонентів на відповідному рівні вищої освіти в межах спеціальності, що визначає вимоги до рівня освіти осіб, які можуть розпочати навчання за цією програмою, перелік навчальних дисциплін і логічну послідовність їх вивчення, кількість кредитів ЄКТС, необхідних для виконання цієї програми, а також очікувані результати навчання (компетентності), якими повинен оволодіти здобувач відповідного ступеня вищої освіти

Сьогодні вищі освіти заклади розробляють положення, порядки, якими регулюються питання формування освітніх програм відповідно до наданого примірного зразка Міністерства освіти і науки України.

Основою для розроблення освітньої програми відповідно до Закону України «Про вищу освіту» є стандарт

освіти відповідного рівня (за наявності). Однак, сьогодні стандарти освіти ще не прийняті. Але, відповідно до ст.10 Закону України «Про вищу освіту», стандарт вищої освіти визначає такі вимоги до освітньої програми:

- 1) обсяг кредитів ЄКТС, необхідний для здобуття відповідного ступеня вищої освіти;
- 2) перелік компетентностей випускника;
- 3) нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти, сформульований у термінах результатів навчання;
- 4) форми атестації здобувачів вищої освіти;
- 5) вимоги до наявності системи внутрішнього забезпечення якості вищої освіти;
- 6) вимоги професійних стандартів (у разі їх наявності).

Щодо порядку затвердження освітніх програм у ЗВО., то відповідно до п. 8 ч.1 ст. 36 Закону України «Про вищу освіту» до повноважень Вченої ради ЗВО належить затвердження освітніх програм та навчальних планів для кожного рівня вищої освіти та спеціальності.

Здійснення освітньої діяльності ЗВО за новими освітніми програмами (освітньо-професійними та освітньо-науковими) розпочалося з 01 вересня 2016 року. Вказані освітні програми розроблені ЗВО самостійно з урахуванням законодавчих вимог.

Враховуючи законодавчо закріплену автономію ЗВО навчальні плани та організація освітнього процесу здійснюється самостійно з урахуванням вимог Закону України «Про вищу освіту» без регуляторних функцій Міністерства освіти і науки України.

Для користування у роботі ЗВО листом від 28.04.2017 р. Міністерство освіти і науки України скерувало примірний зразок освітньої (освітньо-професійної, освітньо-наукової) програми для першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти з урахуванням автономії ЗВО щодо формування змісту та переліку компонент освітніх програм.

<p>1.3 Студентоцентричне навчання, викладання та оцінювання</p> <p><i>Стандарт:</i> Заклади повинні забезпечити реалізацію програм таким чином, щоб заохотити студентів брати активну роль у розвитку освітнього процесу, а оцінювання студентів відобразило цей підхід.</p>	<p>Закон України «Про освіту» (ст. 58); Закон України «Про вищу освіту» (п. 5, 6 ст. 40); Постанова Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2016 р. № 1050 «Деякі питання стипендіального забезпечення».</p> <p><u>Закон України «Про освіту»</u> передбачив низку змін до Закону України «Про вищу освіту», серед яких визначив новий обов'язок як науково-педагогічного працівника, так і здобувача вищої освіти, а саме: дотримуватися в освітньому процесі та науковій (творчій) діяльності академічної доброчесності (ст. 58). Так, законом визначено поняття академічна доброчесність як сукупність етичних принципів та визначених <u>Законом України "Про освіту"</u>, цим Законом та іншими законами України правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень. Однак, необхідно визначити порядок і принципи оцінки вказаної доброчесності, що сьогодні ще не врегульовано.</p> <p><u>Закон України «Про вищу освіту» (п. 5, 6 ст. 40)</u> передбачає обов'язкову участь студентів в організації освітнього процесу щодо:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) відрахування студентів (курсантів) з закладу вищої освіти та їх поновлення на навчання; 2) переведення осіб, які навчаються у закладі вищої освіти за державним замовленням, на навчання за контрактом за рахунок коштів фізичних (юридичних) осіб; 3) переведення осіб, які навчаються у закладі вищої освіти за рахунок коштів фізичних (юридичних) осіб, на навчання за державним замовленням; 4) призначення заступника декана факультету, заступника директора інституту, заступника керівника закладу вищої освіти; 5) поселення осіб, які навчаються у закладі вищої освіти, у гуртожиток і виселення їх із гуртожитку; 	<p>Положення про організацію освітнього процесу у ЗВО; Положення про порядок оцінювання знань студентів; Положення про порядок підготовки та захисту магістерських робіт; Положення про організацію практики студентів; Положення про порядок опитування студентів щодо якості освіти у ВНЗ; Положення про вибірккову перевірку рівня залишкових знань студентів; Положення про порядок подання та розгляду скарг студентів; Порядок забезпечення дотримання академічної доброчесності працівниками закладів вищої освіти та здобувачами вищої освіти; Положення про наукове товариство студентів, аспірантів, докторантів і молодих вчених; Порядок забезпечення вільного вибору студентами навчальних дисциплін; Порядок переведення студентів на вакантні місця державного замовлення; Положення про преміювання працівників, докторантів, аспірантів і студентів за наукові здобутки</p>
--	---	--

б) затвердження правил внутрішнього розпорядку закладу вищої освіти в частині, що стосується осіб, які навчаються;

7) діяльність студентських містечок та гуртожитків для проживання осіб, які навчаються у закладі вищої освіти.

Система внутрішнього забезпечення якості освіти відповідно до ч. 2 п. 3 Ст. 16 Закону України «Про вищу освіту» передбачає таку процедуру, як щорічне оцінювання здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних і педагогічних працівників закладу вищої освіти та регулярне оприлюднення результатів таких оцінювань на офіційному веб-сайті закладу вищої освіти, на інформаційних стендах та в будь-який інший спосіб. ЗВО відповідно до закріпленого законодавчого положення повинен по-перше, здійснювати щороку оцінювання здобувачів вищої освіти; по-друге, затвердити у встановленому порядку положення про проведення вказаного оцінювання; по-третє, забезпечувати регулярне оприлюднення результатів таких оцінювань на офіційному веб-сайті ЗВО, на інформаційних стендах та в будь-який інший спосіб.

Постанова Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2016 р. № 1050 «Деякі питання стипендіального забезпечення» передбачає новий Порядок призначення і виплати стипендій особам, які навчаються за денною формою навчання. Встановлено, що академічні стипендії призначаються згідно із рейтингом успішності, який складається на підставі навчальних досягнень студента протягом останнього навчального семестру по кожному факультету, курсу, спеціальності. При цьому складова успішності у рейтингу складає не менше 90 відсотків рейтингового балу. А ось сама процедура визначення рейтингових балів визначається закладом освіти самостійно. До складу комісії, до повноважень якої віднесені питання призначення стипендій студентам вищих навчальних закладів, входять не менше 50 відсотків представників студентського самоврядування та первинних профспілкових організацій студентів та аспірантів. Стипендії студентів, які посядуть найвищі рейтингові позиції, збільшується на 45 відсотків.

<p>1.4 Зарахування, навчання, визнання кваліфікацій і сертифікація студентів</p> <p><i>Стандарт: Заклади повинні послідовно застосовувати визначені наперед та опубліковані інструкції, що охоплюють усі стадії «життєвого циклу» студента, наприклад, зарахування, досягнення, визнання та атестацію.</i></p>	<p>Закон України «Про вищу освіту» (ст. 6, 7, розділ VIII (ст. 44, 45, 46);</p> <p>Постанова КМУ від 12.08.2015 р. № 579 «Про затвердження Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність»;</p> <p>Наказ МОН України від 06.06.1996 р. N 191/153 «Про затвердження Положення про академічні відпустки та повторне навчання в вищих закладах освіти»;</p> <p>Положення про порядок переведення, відрахування та поновлення студентів вищих закладів освіти, затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 15.07.1996 р. № 245;</p> <p>Постанова Кабінету Міністрів України від 31.03.2015 року № 193 «Про документи про вищу освіту (наукові ступені) державного зразка»;</p> <p>Наказ МОН України від 12.05.2015 №525 «Про затвердження форм документів про вищу освіту (наукові ступені) державного зразка та додатків до них, зразка академічної довідки».</p> <p>Розділ VIII Закону України «Про вищу освіту» закріплює основні положення щодо доступу до вищої освіти, прийому, відрахування, переривання навчання, поновлення і переведення осіб, які навчаються у вищих навчальних закладах).</p> <p>Одним із ключових аспектів Закону України «Про вищу освіту» є надання права на участь у програмах академічної мобільності усім учасникам освітнього процесу. З метою реалізації вказаного права учасників освітнього процесу було розроблено Міністерством освіти і науки України, а затверджено Кабінетом Міністрів України <u>Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність</u> (постанова КМУ від 12.08.2015 р. № 579).</p>	<p>Правила прийому до вищого навчального закладу на відповідний рік;</p> <p>Положення про визнання результатів попереднього навчання;</p> <p>Положення про академічну мобільність;</p> <p>Положення про екзаменаційну комісію у вищому навчальному закладі;</p> <p>Порядок організації академічної мобільності здобувачів вищої освіти;</p> <p>Порядок замовлення, виготовлення документів про вищу освіту;</p> <p>Положення про оцінювання здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних і педагогічних працівників закладу вищої освіти;</p> <p>Порядок визнання здобутих в іноземних вищих навчальних закладах ступенів вищої освіти;</p> <p>Положення про визнання документів про вищу освіту, виданих закладами вищої духовної освіти, статуту (положення) яких зареєстровано у встановленому законодавством порядку, під час зарахування вступників на навчання;</p> <p>Угоди про спільні освітні програми з іншими ВНЗ (включаючи іноземні), а також рішення ученої ради про затвердження форми спільного диплому;</p> <p>Рішення Вченої ради про затвердження форми спільного диплому.</p>
--	---	--

Вказаним нормативно-правовим актом визначено види та форми академічної мобільності, закріплено механізм визнання результатів навчання на основі Європейської кредитна трансферно-накопичувальна системи (ЄКТС), зокрема шляхом порівняння змісту навчальних програм, а не назв курсів, збереження місця навчання та стипендії для студентів та місця роботи для працівників вищих закладів освіти, які беруть участь у програмах академічної мобільності. Затверджений порядок реалізації права на академічну мобільність учасниками освітнього процесу є важливим кроком у процесі імплементації Закону України “Про вищу освіту” та створення дієвого інструментарію для міжнародної співпраці із іноземними закладами освіти. Однак, в процесі застосування вказаного положення виникали певні труднощі в його застосуванні, тому сьогодні Міністерством освіти і науки України розроблено проект змін до вказаного нормативно-правового акту, зокрема розширено перелік форм академічної мобільності, врегульовано механізм відправлення учасників освітнього процесу до інших закладів освіти та ін.

Положення про порядок переведення, відрахування та поновлення студентів вищих закладів освіти, затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 15.07.1996 р. № 245 та наказ МОН України від 06.06.1996 р. N 191/153 **«Про затвердження Положення про академічні відпустки та повторне навчання в вищих закладах освіти»** – чинні, однак застарілі нормативно-правові акти, які вимагають перегляду та змін відповідно до норм нового законодавства, невідповідність положень вказаних документів Закону України «Про вищу освіту» створюють правові колізії та суперечності, що потребує врегулювання. Сьогодні вже розроблено проект Положення про порядок відрахування, переривання навчання, поновлення і переведення осіб, які навчаються у вищих навчальних закладах, а також надання їм академічної відпустки, який

вирішує вказані правові колізії та значно розширює права учасників освітнього процесу.

Постанова Кабінету Міністрів України від 31.03.2015 року № 193 «Про документи про вищу освіту (наукові ступені) державного зразка» і деталізовані у **наказі МОН від 12.05.2015 №525 «Про затвердження форм документів про вищу освіту (наукові ступені) державного зразка та додатків до них, зразка академічної довідки»**. Вказані документи визначили основний зміст документів про вищу освіту надавши ЗВО право на самостійне розміщення вказаної інформації, дизайн та форму документу.

Законом України «Про вищу освіту» право визнання освітніх кваліфікацій надано вищим навчальним закладам. Так, види, зміст і структура документів про вищу освіту, а саме: диплом молодшого бакалавра, диплом бакалавра, диплом магістра, диплом доктора філософії, диплом доктора наук та додатку до диплому про вищу освіту, визначені цим законом статтею 7, та затверджені у Постанові Кабінету Міністрів України від 31 березня 2015 року № 193 «Про документи про вищу освіту (наукові ступені) державного зразка» і деталізовані у наказі Міністерства освіти і науки України від 12.05.2015 №525 «Про затвердження форм документів про вищу освіту (наукові ступені) державного зразка та додатків до них, зразка академічної довідки». Однак, дизайн, сама форма та виготовлення цих документів здійснює вищий навчальний заклад. Нові форми документів про вищу освіту відповідають вимогам стандартів ЄПВО, чітко ідентифікують присвоєні кваліфікації та містять необхідну інформацію про результати навчання особи за відповідною програмою. Перевагою нових документів є те, що вони укладаються двома мовами (українською та англійською), внаслідок чого полегшується їх сприйняття та спрощується процедура визнання за межами

України. Одночасно з упровадженням цих документів ліквідована практика паралельного існування двох додатків диплома про вищу освіту (Додаток до диплома про вищу освіту європейського зразка (DIPLOMA SUPPLEMENT) видавався в Україні на вимогу студента після затвердження у 2010 році відповідного порядку на додачу до додатку традиційної форми).

Документ про вищу освіту державного зразка видається вищим навчальним закладом тільки за акредитованою освітньою програмою. За неакредитованою освітньою програмою вищі навчальні заклади виготовляють і видають власні документи про вищу освіту у порядку та за зразком, що визначені вченою радою вищого навчального закладу. Однак, насправді нез'ясованим залишається питання щодо значення документа про вищу освіту виданого за неакредитованою освітньою програмою при працевлаштуванні.

Наказ МОН України від 05.05.2015 № 504 «Деякі питання визнання в Україні іноземних документів про освіту», яким затверджено Порядок визнання здобутих в іноземних вищих навчальних закладах ступенів вищої освіти та наказ МОН України від 19.05.2016 № 537 «Про затвердження Порядку проведення атестації для визнання здобутих кваліфікацій, результатів навчання та періодів навчання в системі вищої освіти, здобутих на тимчасово окупованій території України після 20 лютого 2014 року».

Реальна можливість визнати періоди навчання у інших закладах освіти та визнавати результати навчання з'явилась тільки після прийняття останніх двох документів. До того, наприклад, практично неможливим було перезарахування дисципліни, яка відрізнялась за формулюванням назви чи за обсягом кредитів.

Порядок визнання здобутих в іноземних вищих навчальних закладах ступенів вищої освіти визначає

компетентним органом у цих питаннях заклад вищої освіти. Так, закладам освіти надано таке право з метою зарахування власника Документа на навчання та/або на посаду наукового чи науково-педагогічного працівника до цього закладу вищої освіти. Рішенням закладу вищої освіти про визнання підтверджується право власника Документа на продовження навчання або працевлаштування у цьому закладі вищої освіти, про що видається свідоцтво про визнання іноземного документа про освіту Міністерством освіти і науки України. Однак, після прийняття нового Закону України «Про освіту» та змін до Закону України «Про вищу освіту» вказаний документ підлягає оновленню з урахування запровадження нової термінології. Крім цього, у процесі реалізації закладами освіти вказаного нормативно-правового акту, виникають питання щодо необхідності уточнення вимог до висновку, який приймає Вчена рада закладу освіти і подає до Міністерства освіти і науки для реєстрації та видачі свідоцтва, оскільки в документів це питання чітко не врегульовано.

Наказ МОН України від 13.10.2016 № 1378 «Про затвердження Умов прийому до вищих закладів освіти України у 2018 році». Відповідно до чинного законодавства Міністерство освіти і науки України кожного року розробляє та затверджує умови прийому до вищих закладів освіти.

Закон України «Про вищу освіту» передбачив нові умови прийому на навчання до вищих навчальних закладів; визначення, програми, процедури та порядок проведення зовнішнього незалежного оцінювання; підстави та процедури відрахування, переривання навчання, поновлення і переведення здобувачів вищої освіти. Здобуття вищої освіти можливе на основі зовнішнього незалежного оцінювання результатів навчання, здобутих на основі повної загальної

	<p>середньої освіти, яке здійснюється спеціально уповноваженою державою установою відповідно до порядку проведення зовнішнього незалежного оцінювання та моніторингу якості освіти, встановленого Кабінетом Міністрів України (ст.45). Умови прийому до вищих навчальних закладів України щороку затверджуються Міністерством освіти і науки України, на підставі яких вищі заклади освіти приймають правила прийому із додатковими своїми умовами.</p> <p>Відповідно до ст. 6 Закону України «Про вищу освіту» атестація - це встановлення відповідності засвоєних здобувачами вищої освіти рівня та обсягу знань, умінь, інших компетентностей вимогам стандартів вищої освіти.</p> <p>Основними принципами атестації відповідно до цього Закону є відкритість та гласність. Здобувачі вищої освіти та інші особи, присутні на атестації, у тому числі під час захисту дисертації, можуть вільно здійснювати аудіо- та/або відеофіксацію процесу атестації.</p> <p>З урахуванням європейських стандартів закріплено положення щодо складу екзаменаційної комісії. Так, атестація осіб, які здобувають ступінь молодшого бакалавра, бакалавра чи магістра, здійснюється екзаменаційною комісією, до складу якої можуть включатися <u>представники роботодавців та їх об'єднань</u>, відповідно до положення про екзаменаційну комісію, затвердженого вченою радою закладу вищої освіти (наукової установи).</p> <p>І за результатами проведеної атестації ЗВО на підставі рішення екзаменаційної комісії присуджує особі, яка успішно виконала освітню програму на певному рівні вищої освіти, відповідний ступінь вищої освіти та присвоює відповідну кваліфікацію.</p>	
<p>1.5 Викладацький склад</p>	<p>Закон України «Про освіту» (ст. 54, 57-61); Закон України «Про вищу освіту» (ст. 52-60).</p>	<p>Статут ЗВО;</p>

*Стандарт:
Заклади повинні
переконатись у
компетентності
своїх викладачів.
Вони повинні
застосовувати
чесні і прозорі
процеси щодо
прийняття
на роботу та
розвитку
персоналу.*

Постанова КМУ від 12 серпня 2015 р. № 579 «Про затвердження Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність»;
Постанова КМ України від 19 серпня 2015 р. № 656 «Деякі питання реалізації статті 54 Закону України «Про вищу освіту»;
Постанова КМУ від 30.12.2015 р. № 1187 «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти (Кадрові вимоги щодо забезпечення провадження освітньої діяльності у сфері вищої освіти розміщені у додатку 12 до Ліцензійних умов у підпунктах 1-16 пункту 5 приміток до вказаного додатку)»;
Наказ МОН України від 24.01.2013 р. № 48 «Про затвердження Положення про підвищення кваліфікації та стажування педагогічних і науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів»;
Наказ МОН України від 05.10.2015 № 1005 «Про затвердження Рекомендацій щодо проведення конкурсного відбору при заміщенні вакантних посад науково-педагогічних працівників та укладання з ними трудових договорів (контрактів)»;
Наказ МОН України від 14.01.2016 № 13 «Про затвердження Порядку присвоєння вчених звань науковим і науково-педагогічним працівникам»;
Типове положення про атестацію педагогічних працівників, затвержене наказом МОН України від 06.10.2010 р.;
Порядок проведення атестації педагогічних працівників встановлюється центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки;

Законом України «Про освіту» (ст. 54) передбачено певний спектр прав та обов'язків педагогічних, науково-педагогічних і наукових працівників, інших осіб, які залучаються до освітнього процесу. Однак, певні закріплені права вимагають розробки нормативно-правових актів з метою подальшої реалізації вказаних прав, зокрема, забезпечення

Положення про порядок періодичного оцінювання професійної компетентності науково-педагогічних працівників;
Положення про академічну мобільність науково-педагогічних працівників ВНЗ;
Положення про відділ управління персоналом;
Порядок проведення конкурсного відбору на заміщення вакантних посад науково-педагогічних працівників;
Положення про види навчальної роботи педагогічних та науково-педагогічних працівників відповідно до їх посад;
Порядок присвоєння вченого звання професора, доцента та старшого дослідника;
Порядок присвоєння закладами вищої освіти та науковими установами вчених звань науковим і науково-педагогічним працівникам, а також порядок позбавлення вчених звань;
Порядок забезпечення дотримання академічної доброчесності працівниками закладів вищої освіти та здобувачами вищої освіти;
Положення про підвищення кваліфікації педагогічних, наукових і науково-педагогічних працівників;
Положення про підвищення кваліфікації інших працівників закладу освіти;
Положення про визнання іноземних документів про вищу освіту, наукові ступені та вчені звання під час прийняття на роботу педагогічних, наукових, науково-педагогічних та інших працівників;
Положення про преміювання працівників, докторантів, аспірантів і студентів за наукові здобутки;

житлом у першочерговому порядку, пільгові кредити для індивідуального і кооперативного будівництва; забезпечення службовим житлом з усіма комунальними зручностями у порядку, передбаченому законодавством та ін.

Професійний розвиток та підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників закріплений у ст. 59 цього Закону. Важливим є те, що на законодавчому рівні, з урахуванням європейських стандартів, закріпили поняття професійного розвитку педагогічних і науково-педагогічних працівників, який передбачає постійну самоосвіту, участь у програмах підвищення кваліфікації та будь-які інші види і форми професійного зростання, а також обов'язок закладів освіти, в яких працюють педагогічні та науково-педагогічні працівники, сприяти їхньому професійному розвитку та підвищенню кваліфікації.

У ч. 2 ст. 59 Закону України «Про освіту» закріпила такі види підвищення кваліфікації: навчання за освітньою програмою, стажування, участь у сертифікаційних програмах, тренінгах, семінарах, семінарах-практикумах, семінарах-нарадах, семінарах-тренінгах, вебінарах, майстер-класах тощо, та різні форми (інституційна, дуальна, на робочому місці (на виробництві) тощо).

Педагогічні та науково-педагогічні працівники мають право підвищувати кваліфікацію у закладах освіти, що мають ліцензію на підвищення кваліфікації або провадять освітню діяльність за акредитованою освітньою програмою. Результати підвищення кваліфікації у таких закладах освіти не потребують окремого визнання і підтвердження.

Новелою Закону України «Про освіту» є можливість педагогічних та науково-педагогічних працівників підвищувати кваліфікацію в інших суб'єктів освітньої діяльності, фізичних та юридичних осіб. Результати підвищення кваліфікації педагогічного (науково-педагогічного) працівника у таких суб'єктів визнаються окремим рішенням педагогічної (вченої) ради. Умови і порядок визнання результатів підвищення кваліфікації у таких суб'єктів

визначаються порядком затвердженим Кабінетом Міністрів України.

Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників, включаючи порядок оплати, умови і порядок визнання результатів підвищення кваліфікації, затверджується Кабінетом Міністрів України.

Відповідно до **Закону України «Про вищу освіту»** посади науково-педагогічних працівників можуть займати особи, які мають науковий ступінь або вчене звання, а також особи, які мають ступінь магістра. Статутом вищого навчального закладу можуть встановлюватися відповідно до законодавства додаткові вимоги до осіб, які можуть займати посади науково-педагогічних працівників. Під час заміщення вакантних посад науково-педагогічних працівників - завідувачів (начальників) кафедр, професорів, доцентів, старших викладачів, викладачів укладенню трудового договору (контракту) передує конкурсний відбір, порядок проведення якого затверджується вченою радою вищого навчального закладу. Однак, законом передбачено і виняток з правила, так у разі неможливості забезпечення освітнього процесу наявними штатними працівниками, вакантні посади науково-педагогічних працівників можуть заміщуватися за трудовим договором до проведення конкурсного заміщення цих посад у поточному навчальному році. Основні права, обов'язки та гарантії науково-педагогічним, науковим, педагогічним та іншим працівникам вищих навчальних закладів, основні посади наукових, науково-педагогічних і педагогічних працівників та порядок їх заміщення, а також питання робочого часу врегульовані Законом України «Про вищу освіту» (ст. 55-59) та можуть деталізуватись у локальних нормативних актах закладів освіти (наприклад, колективний договір, наказ ректора, ін.). Законом України «Про вищу

освіту» визначено для науково-педагогічних, наукових і педагогічних працівників обов'язок підвищувати свій професійний рівень, педагогічну майстерність, наукову кваліфікацію. Основними шляхами підвищення кваліфікації визначено навчання в закладах або підрозділах післядипломної освіти, стажування в Україні та за її межами. Підвищення кваліфікації та стажування педагогічних, науково-педагогічних працівників повинне відбуватись не рідше одного разу на п'ять років із збереженням середньої заробітної плати. Результати підвищення кваліфікації та проходження стажування враховуються під час проведення атестації педагогічних працівників та під час обрання на посаду за конкурсом чи укладення трудового договору з науково-педагогічними працівникам, а також при проведенні процедури ліцензування освітньої діяльності за відповідною спеціальністю чи акредитації освітньої програми. Контроль якості кадрового забезпечення здійснюється під час проведення процедур ліцензування освітньої діяльності та акредитації освітньої програми (або інституційної акредитації), оскільки відповідними нормативними документами передбачені кадрові вимоги щодо забезпечення провадження освітньої діяльності у сфері вищої освіти.

Нормативно-правові акти щодо підвищення кваліфікації, стажування науково-педагогічних та педагогічних працівників підлягають приведенню у відповідність до Законів України «Про освіту» та «Про вищу освіту». Крім цього, врахувати також і ст. 59 Закону України «Про вищу освіту», згідно з якою підвищення кваліфікації передбачається і для інших працівників закладу вищої освіти, що є надзвичайно позитивним моментом, і потребує правового регулювання порядку такого підвищення кваліфікації.

<p>1.6 Навчальні ресурси та підтримка студентів</p> <p><i>Стандарт: Заклади повинні мати відповідне фінансування для навчальної та викладацької діяльності, забезпечуючи адекватні та легкодоступні навчальні ресурси і підтримку студентів.</i></p>	<p>Закон України «Про освіту» (ст. 78) Закон України «Про вищу освіту» (п.б. ст. 26); Постанова КМУ від 30.12.2015 р. № 1187 «Про затвердження ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти»; Постанова КМУ від 12 серпня 2015 р. № 579 «Про затвердження Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність».</p> <p><u>Закон України «Про освіту»</u> (ст. 78) в аспекті фінансування системи освіти передбачає, що держава забезпечує асигнування на освіту в розмірі не менше ніж 7 відсотків валового внутрішнього продукту за рахунок коштів державного, місцевих бюджетів та інших джерел фінансування, не заборонених законодавством. Фінансування закладів, установ і організацій системи освіти здійснюється за рахунок коштів відповідних бюджетів, а також інших джерел, не заборонених законодавством.</p> <p><u>Закон України «Про вищу освіту»</u> більш детально регулює фінансування закладів вищої освіти (ст. 71) та передбачає, що фінансування державних закладів вищої освіти здійснюється за рахунок коштів державного бюджету на умовах державного замовлення на оплату послуг з підготовки фахівців, наукових і науково-педагогічних кадрів та за рахунок інших джерел, не заборонених законодавством, з дотриманням принципів цільового та ефективного використання коштів, публічності та прозорості у прийнятті рішень.</p> <p>Розміри бюджетних призначень на підготовку фахівців з вищою освітою, а також на підготовку наукових і науково-педагогічних кадрів встановлюються у Державному бюджеті України на відповідний рік.</p> <p>Вказаний Закон закріпив обов'язок ЗВО включити до фінансового плану (кошторису) закладу вищої освіти витрати, пов'язані з розвитком матеріально-технічної і лабораторної бази, із забезпеченням ліцензованими програмними</p>	<p>Положення про навчально-методичне забезпечення навчального процесу; Положення про організацію практики студентів; Положення про кураторів груп (тutorів); Положення про кафедру; Положення про Центр академічної мобільності ВНЗ; Положення про академічну мобільність ВНЗ; Положення про Центр працевлаштування ВНЗ; Положення про сприяння працевлаштуванню випускників ЗВО; Положення про бібліотеку ВНЗ; Порядок призначення академічних стипендій; Порядок призначення соціальних стипендій; Порядок здійснення інших форм освітнього процесу та видів навчальних занять у вищому навчальному закладі, які не вказані у законі;</p>
--	---	--

продуктами для провадження освітньої і наукової діяльності, а також з проходженням виробничих і переддипломних практик здобувачами вищої освіти.

Постанова Кабінету Міністрів України від 30.12.2015 р. № 1187 **«Про затвердження ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти»** передбачає, що при започаткуванні чи провадженні освітньої діяльності ЗВО зобов'язані дотримуватись відповідних вимог, серед яких **Технологічні вимоги** щодо забезпечення провадження освітньої діяльності у сфері вищої освіти, які включають в себе:

- вимоги до матеріально-технічного забезпечення освітньої діяльності;
- вимоги до навчально-методичного забезпечення освітньої діяльності;
- вимоги до інформаційного забезпечення освітньої діяльності.

Це стосується наявності відповідних приміщень, соціальної інфраструктури (їдальні, гуртожитки, басейни, спортивні зали), бази практик, навчальні ресурси (навчальна література, лабораторії, комп'ютерні класи), бібліотеки та ін.

<p>1.7 Управління інформацією <i>Стандарт:</i> <i>Заклади повинні забезпечити збір, аналіз і використання відповідної інформації для ефективного управління своїми програмами та іншою діяльністю.</i></p>	<p>Закон України «Про освіту» (ст. 79, 74) Закону України «Про вищу освіту» (ст. 8); Постанова КМУ від 13.07.2011 р. № 752 «Про створення Єдиної державної електронної бази з питань освіти».</p> <p><u>Законом України «Про освіту»</u> (ст. 79) закріплено право закладів освіти самостійно розпоряджаються надходженнями від провадження господарської та іншої діяльності, передбаченої їхніми установчими документами.</p> <p>Відповідно до ст. 74 цього Закону у системі освіти діє Єдина державна електронна база з питань освіти - автоматизована система, функціями якої є збір, верифікація, оброблення, зберігання та захист інформації про систему освіти. Обов'язковими складовими Єдиної державної електронної бази з питань освіти є Реєстр суб'єктів освітньої діяльності, Реєстр документів про освіту, Реєстр сертифікатів зовнішнього незалежного оцінювання та Реєстр студентських (учнівських) квитків. Перелік та обсяг відомостей, що містять реєстри, та порядок їх ведення встановлюються Міністерством освіти і науки України. Вказана інформація, яка міститься у вказаній базі даних використовується ЗВО для забезпечення ефективного управління своїми програмами, організації освітнього процесу.</p> <p>Деталізує цю інформацію Закон України «Про вищу освіту» (ст. 8), та передбачає, що у сфері вищої освіти Єдина державна електронна база з питань освіти включає Реєстр закладів вищої освіти, Реєстр документів про вищу освіту, Реєстр сертифікатів зовнішнього незалежного оцінювання та Реєстр студентських (учнівських) квитків.</p> <p>Реєстр закладів вищої освіти містить відомості про кожен заклад вищої освіти, видані йому ліцензії та сертифікати про акредитацію. Відомості Реєстру закладів вищої освіти є відкритими та оприлюднюються відповідно до вимог Закону України "Про доступ до публічної інформації", у тому числі у формі відкритих даних.</p>	<p>Положення про організацію освітнього процесу; Положення про порядок оцінювання знань студентів; Положення про кафедру; Положення про Вчену раду факультету; Положення про комітети освітніх програм; Положення про інформаційно-обчислювальний центр; Положення про відділ маркетингу;</p>
--	--	---

<p>1.8 Публічна інформація <i>Стандарт:</i> <i>Заклади повинні публікувати зрозумілу, точну, об'єктивну, своєчасну та легкодоступну інформацію про свою діяльність, включаючи програми.</i></p>	<p>Закон України «Про освіту» (ст. 30); Закон України «Про вищу освіту» ч. 2 ст. 16, п.п.4 п.3 ст.32, ст. 79; Закон України «Про інформацію»; Закон України «Про доступ до публічної інформації»;</p> <p><u>Закон України «Про освіту» (ст. 30)</u> закріпив один із основних європейських стандартів - це прозорість та інформаційна відкритість закладу освіти.</p> <p>Закріплено на законодавчому рівні обов'язок закладів освіти формувати відкриті та загальнодоступні ресурси з інформацією про свою діяльність та оприлюднювати таку інформацію.</p> <p>Крім цього, заклади освіти, що мають ліцензію на провадження освітньої діяльності, зобов'язані забезпечувати на своїх веб-сайтах (у разі їх відсутності - на веб-сайтах своїх засновників) відкритий доступ до такої інформації та документів:</p> <ul style="list-style-type: none"> статут закладу освіти; ліцензії на провадження освітньої діяльності; сертифікати про акредитацію освітніх програм, сертифікат про інституційну акредитацію закладу вищої освіти; 	<p>Порядок подання публічної інформації (наказ чи положення) на веб-ресурсах та ЗМІ;</p> <p>Порядок забезпечення публічності інформації про освітні програми, ступені вищої освіти та кваліфікації;</p> <p>Положення про веб-ресурси;</p> <p>Порядок надання платних освітніх та інших послуг у вищому навчальному закладі;</p>

структура та органи управління закладу освіти;
кадровий склад закладу освіти згідно з ліцензійними умовами;
освітні програми, що реалізуються в закладі освіти, та перелік освітніх компонентів, що передбачені відповідною освітньою програмою;
ліцензований обсяг та фактична кількість осіб, які навчаються у закладі освіти;
мова (мови) освітнього процесу;
наявність вакантних посад, порядок і умови проведення конкурсу на їх заміщення (у разі його проведення);
матеріально-технічне забезпечення закладу освіти (згідно з ліцензійними умовами);
напрями наукової та/або мистецької діяльності (для закладів вищої освіти);
наявність гуртожитків та вільних місць у них, розмір плати за проживання;
результати моніторингу якості освіти;
річний звіт про діяльність закладу освіти;
правила прийому до закладу освіти;
умови доступності закладу освіти для навчання осіб з особливими освітніми потребами;
розмір плати за навчання, підготовку, перепідготовку, підвищення кваліфікації здобувачів освіти;
перелік додаткових освітніх та інших послуг, їх вартість, порядок надання та оплати;
інша інформація, що оприлюднюється за рішенням закладу освіти або на вимогу законодавства.

Також, заклади освіти, що отримують публічні кошти, та їх засновники зобов'язані оприлюднювати на своїх веб-сайтах кошторис і фінансовий звіт про надходження та використання всіх отриманих коштів, інформацію про перелік товарів, робіт і послуг, отриманих як благодійна допомога, із зазначенням їх вартості, а також про кошти, отримані з інших джерел, не заборонених законодавством.

З метою виконання вказаних законодавчих вимог щодо розміщення вказаної інформації закладам освіти необхідно в першу чергу визначити відповідальних осіб за збір, формування та розміщення вказаної інформації, а також розробити системний порядок такого оприлюднення.

Закон України «Про вищу освіту» (ч. 2 ст. 16) визначає, що однією із процедур забезпечення внутрішньої системи якості освіти є забезпечення ЗВО публічності інформації про освітні програми, ступені вищої освіти та кваліфікації. Крім цього, Законом визначається обов'язок ЗВО оприлюднювати на офіційному веб-сайті, на інформаційних стендах та в будь-який інший спосіб інформацію про реалізацію своїх прав і виконання зобов'язань. Тобто, ЗВО повинен максимально забезпечити прозорість та публічність для суспільства у сфері надання освітніх послуг.

У статті 79 **Закону України «Про вищу освіту»** закріпила принцип відкритості прийняття рішення та діяльності у сфері вищої освіти. Передбачено, що інформація про процедури та результати прийняття рішень і провадження діяльності у сфері вищої освіти підлягає обов'язковому оприлюдненню на офіційних веб-сайтах та у засобах масової інформації, на інформаційних стендах та в будь-який інший спосіб.

Також, виокремлюється законом обов'язковість громадського обговорення у трудовому колективі та колективі осіб, які навчаються, бюджету закладу вищої освіти, його видатків та доходів, стану майна закладу вищої освіти та порядку його використання.

Статут та інші документи закладу вищої освіти, якими регулюється порядок здійснення освітнього процесу, інформація про склад його керівних органів, а також бюджет закладу вищої освіти та річний, у тому числі фінансовий, звіт повинні бути оприлюднені на офіційному веб-сайті закладу вищої освіти.

	<p>Заклади вищої освіти зобов'язані публікувати на своїх офіційних веб-сайтах:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) кошторис закладу вищої освіти на поточний рік та всі зміни до нього; 2) звіт про використання та надходження коштів; 3) інформацію щодо проведення тендерних процедур; 4) штатний розпис на поточний рік. 	
<p>1.9 Поточний моніторинг і періодичний перегляд програм <i>Стандарт: Заклади повинні проводити моніторинг і періодичний перегляд програм, щоб гарантувати, що вони досягають встановлених для них цілей і відповідають потребам студентів і суспільства. Ці перегляди повинні вести до безперервного вдосконалення програми. Про будь-які дії, заплановані або вжиті як</i></p>	<p>Закону України «Про вищу освіту» (п.2 ч. 2 ст. 16).</p> <p>Ще один європейський стандарт забезпечення якості освіти закріплений у <u>Законі України «Про вищу освіту»</u>. Закон закріплює, що система забезпечення закладами вищої освіти якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості) передбачає здійснення таких процедур і заходів, як визначення принципів та процедур забезпечення якості вищої освіти.</p> <p>На виконання вимог закону ЗВО зобов'язані здійснити заходити і визначити основні способи перегляду освітніх програм, забезпечити періодичне вивчення потреб студентів, а також потреб суспільства, ринку праці, роботодавців. Такі заходи ЗВО повинні спрямовувати та вдосконалення освітніх програм. З метою реалізації вказаної норми закладам вищої освіти необхідно визначити основні положення моніторингу та періодичного перегляду освітніх програм.</p>	<p>Положення про організацію освітнього процесу у ВНЗ;</p> <p>Положення про порядок оцінювання знань студентів;</p> <p>Положення про моніторинг та періодичний перегляд освітніх програм;</p>

<p><i>результат перегляду, слід інформувати всі зацікавлені сторони.</i></p>		
<p>1.10 Циклічне зовнішнє забезпечення якості <i>Стандарт: Заклади повинні проходити зовнішнє забезпечення якості відповідно до ESG на циклічній основі.</i></p>	<p>Закон України «Про освіту» (ст. 46, 48, 49); Закон України «Про вищу освіту» (ст. 24, ст. 25); Закон України «Про ліцензування видів господарської діяльності»; Постанова КМУ № 1187 від 30.12.2015 р. «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти».</p> <p>Зовнішнє забезпечення якості освіти згідно з Законами України «Про освіту» та «Про вищу освіту» реалізується через дві процедури в Україні ліцензування та акредитація. При застосуванні Постанови КМУ № 1187 від 30.12.2015 р. «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти» під час ліцензування освітніх послуг виникали певні проблеми в аспекті кадрових вимог, проектної групи та ін. З врахуванням цього, ініційовано внесення змін до вказаного документу, який перебуває на обговоренні та погодженні.</p> <p>Новелою в сфері акредитації є запровадження <u>Законом України «Про освіту»</u> нового інституту інституційної акредитації. Інституційна акредитація - це оцінювання якості освітньої діяльності закладу вищої освіти. Вказана акредитація повинна здійснюватися Агентством у співпраці із міжнародними, національними експертами.</p> <p><u>Законом України «Про вищу освіту»</u> визначено, що вищий навчальний заклад підтверджує відповідність його системи внутрішнього забезпечення якості вимогам до системи забезпечення якості вищої освіти. Інституційна акредитація не є обов'язковою. Однак її проведення має багато позитивних</p>	<p>Рішення Вченої ради ЗВО про ініціювання процедури зовнішнього оцінювання якості вищої освіти; Договір між ЗВО та незалежним агентством забезпечення якості вищої освіти про проведення процедури зовнішнього оцінювання якості освітньої програми/програм.</p>

	моментів для вищого навчального закладу. Так, особливістю проведення інституційної акредитації є те, що вищий навчальний заклад отримує право на самоакредитацію освітніх програм (окрім освітніх програм, які акредитуються вперше).	
--	---	--

Окремим пунктом автори виносять пропозиції до основних заходів, котрі необхідно здійснити:

- Приведення законодавства України у відповідність із Законом України «Про вищу освіту», а саме Бюджетного кодексу щодо статусу вищого закладу освіти з метою надання платних послуг та отримання доходу/прибутку;

- Затвердити Положення про порядок відрахування, переривання навчання, поновлення і переведення осіб, які навчаються у вищих навчальних закладах, а також надання їм академічної відпустки;

- Розробити та затвердити у встановленому законом порядку Положення про форми здобуття освіти в Україні;

- Розробити нормативно-правовий акт (спеціальний закон), які буде визначати порядок, умови, форми та особливості здобуття освіти дорослих;

- Розробити Положення про заклади спеціалізованої освіти відповідно до визначеного законом спрямування (мистецького, спортивного, військового чи наукового спрямування) та затвердити у встановленому спеціальним законом порядку;

- Розробити та затвердити на законодавчому рівні порядок визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти в системі формальної освіти;

- Розробити та затвердити нормативно-правові акти, які будуть визначати Процедури присудження (присвоєння), підтвердження кваліфікацій, а також порядок утворення та діяльності і правовий статус суб'єктів, що здійснюють діяльність з оцінювання і визнання освітніх та/або професійних кваліфікацій;

- Розробити нормативний документ щодо порядку оцінювання науково-педагогічних працівників;

- Розробити нормативні або хоча б методичні матеріали для врегулювання поточного моніторингу та періодичного перегляду програм (стандарт 1.9), оскільки на даному етапі законодавчо не врегульовано.

РОЗДІЛ II. Зовнішнє забезпечення якості

Реформування системи освіти в Україні, зокрема процедура акредитації освітніх програм, перебуває сьогодні у перехідному періоді від старих правил і процедур до нових європейських стандартів.

У вказаний період вищі навчальні заклади проводять акредитацію напрямів і спеціальностей та акредитацію освітніх програм.

Механізм акредитації спеціальностей, програм є одним із основних інструментів моніторингу якості освітньої діяльності та контролю за ефективністю роботи навчальних закладів. Контроль відповідно до своїх повноважень на підставі норм чинного законодавства здійснювався Міністерством освіти і науки України, Державною інспекцією навчальних закладів та Акредитаційною комісією. Сьогодні здійснюється Міністерством освіти і науки України та Акредитаційною комісією. А відповідно до чинного законодавства повинно здійснюватися Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти, незалежними міжнародними установами. Відтак, на даному етапі надзвичайно важливо розробити нормативно-правові акти, що будуть регулювати та визначати стосунки/права/обов'язки сторін у сфері зовнішнього забезпечення якості.

Стандарт ESG-2015	Нормативне забезпечення зовнішнє	Нормативне забезпечення ЗВО (примірне)
2.1. Урахування внутрішнього забезпечення якості: <i>Зовнішнє забезпечення якості повинно стосуватись ефективності процесів внутрішнього</i>	Закон України «Про вищу освіту» (ст.16) Акредитація проводиться з ініціативи вищого навчального закладу за його заявою. Навчальний заклад, який заявив про акредитацію спеціальності, надає до Акредитаційної комісії акредитаційну справу, яка містила нормативні документи пов'язані із діяльністю вищого навчального закладу, а також звіт про діяльність за	Положення про Раду із забезпечення якості освіти

<p><i>забезпечення якості, описаних у Частині I ESG.</i></p>	<p>заявленою до акредитації спеціальністю (так званий самоаналіз), освітньо-кваліфікаційну характеристику фахівця, освітньо-професійну програму підготовки фахівця, навчальний план, таблицю відповідності показників освітньої діяльності державним вимогам до акредитації напряму підготовки та спеціальності.</p> <p>Під час проведення самоаналізу вищій навчальний заклад відображає у звіті показники, які були критеріями оцінювання його роботи за напрямом підготовки, спеціальністю, що акредитується. У ньому підтверджуються відповідність кадрового, навчально-методичного, матеріально-технічного та інформаційного забезпечення ліцензійним умовам надання освітніх послуг у сфері вищої освіти, а також відповідність якісних характеристик підготовки фахівців державним вимогам; зазначається перелік зауважень (приписів) органів, що здійснюють контроль за дотриманням ліцензійних умов, а також відомості про скарги юридичних і фізичних осіб щодо освітньої діяльності навчального закладу за напрямом підготовки, спеціальністю, що акредитується, за період підготовки (перепідготовки) фахівців, заходи щодо їх усунення та інформація про здійснення таких заходів, опис внутрішньої системи забезпечення якості освітньої діяльності.</p>	
<p>2.2. Розробка методологій, що відповідають меті: <i>Зовнішнє оцінювання якості слід визначати і розробляти таким чином, щоб забезпечити його</i></p>	<p>Основні показники (вимоги) забезпечення закладів вищої освіти науково-педагогічними та педагогічними працівниками, матеріально-технічним, навчально-методичним, інформаційним забезпеченням, якісні характеристики надання освітніх послуг, виконання яких є підставою для прийняття рішення про акредитацію напряму підготовки, спеціальності та вищого навчального закладу</p>	

<p><i>відповідність досягненню цілей і завдань, встановлених для нього, водночас враховуючи відповідні нормативні положення. До його розроблення і безперервного вдосконалення слід залучати стейкхолдерів.</i></p>	<p>передбачені у Державних вимогах до акредитації напряму підготовки, спеціальності та вищого навчального закладу, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 13 червня 2012 р., № 689.</p> <p>Вказані вимоги сьогодні не відповідають чинним нормативно-правовим актам, концепції системи якості вищої освіти, європейським стандартам. Враховуючи вказане, необхідно розробити нормативно-правовий акт щодо акредитації освітніх програм (процедура, критерії).</p>	
<p>2.3. Процеси запровадження: <i>Процеси зовнішнього забезпечення якості повинні бути надійними, корисними, наперед визначеними, послідовно запроваджуваними і опублікованими. Вони включають:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <i>• самооцінювання або його еквівалент;</i> <i>• зовнішнє оцінювання, яке зазвичай включає відвідування закладу;</i> <i>• звіт за результатами зовнішнього оцінювання;</i> <i>• послідовні подальші дії за</i> 	<p>Закон України «Про освіту» відносить до процедур зовнішнього забезпечення якості освіти: ліцензування та акредитацію.</p> <p>Варто звернути увагу, що відповідно до європейського досвіду процедури ліцензування (надання права закладу вищої освіти здійснювати провадження освітньої діяльності за відповідною спеціальністю) немає. Так, з метою здійснення освітньої діяльності за відповідною освітньою програмою проводиться акредитація освітньої програми (надання права закладу вищої освіти здійснювати провадження освітньої діяльності за відповідною спеціальністю). Це в свою чергу означає не відмінність у здійсненні таких процедур, а лише у використанні різних термінів.</p> <p>Протягом тривалого періоду часу до 2014 року навчальні заклади усіх форм власності зобов'язані були проходити процедури зовнішнього забезпечення якості у зв'язку з обмеженістю термінів дії ліцензій на провадження освітньої діяльності за відповідною спеціальністю (від 5 до 10 років в залежності від рівня програми та типу</p>	<p>Методичні рекомендації формування ліцензійної справи для розширення провадження освітньої діяльності (збільшення ліцензійного обсягу за відповідною спеціальністю, започаткування провадження освітньої діяльності за новою спеціальністю)</p>

результатами оцінювання.

навчального закладу). Однак, з прийняттям Закону України «Про вищу освіту» та Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності» ліцензії на право провадження освітньої діяльності стали безстроковими, натомість навчальні заклади зобов'язанні забезпечувати провадження освітньої діяльності відповідно до встановлених ліцензійних вимог.

Сьогодні відносини у сфері ліцензування освітньої діяльності у сфері вищої освіти регулюються Законом України «Про вищу освіту», Законом України «Про ліцензування видів господарської діяльності», Постановою Кабінету Міністрів України від 30.12.2015 р. № 1187 «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти» (далі – Ліцензійні умови) та інших нормативно-правових актів.

Законом України «Про ліцензування видів господарської діяльності» (п. 6 ч. 1 ст. 7) визначено, що освітня діяльність ліцензується з урахуванням особливостей, визначених спеціальними законами у сфері освіти. Вказані законодавчі зміни до цього положення намагались вирішити колізію між базовим Законом України «Про ліцензування видів господарської діяльності» та Законом України «Про вищу освіту», легалізувавши тим самим спеціальний порядок ліцензування у сфері вищої освіти визначений ст. 24 цього закону.

Ліцензування освітньої діяльності відповідно до Закону України «Про освіту» (ст. 43) це процедура визнання спроможності юридичної особи або фізичної особи надати освітні послуги на певному рівні освіти відповідно до ліцензійних умов.

Для закладів вищої, післядипломної, фахової передвищої, професійної освіти таку процедуру

ліцензування здійснює центральний орган виконавчої влади у сфері освіти і науки – Міністерство освіти і науки України (ч. 2 ст. 43 Закону України «Про освіту»).

Законом України «Про освіту» передбачено, що ліцензійні умови визначаються окремо для кожного рівня освіти і визначається спеціальним законом. У сфері вищої освіти Законом України «Про вищу освіту» визначено, що ліцензування освітньої діяльності у сфері вищої освіти здійснюється на підставі і в порядку визначеному Постановою Кабінету Міністрів України від 30.12.2015 р. № 1187 «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти».

Ліцензування освітньої діяльності у сфері вищої освіти здійснюється відповідно до Переліку галузей знань та спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, затверджено Постановою КМУ від 29.04.2015 р. № 266, із наступними змінами (вказаний нормативно-правовий акт набрав чинності з 01 вересня 2015 року). Вказаний перелік спеціальностей у процесі здійснення освітньої діяльності оновлюється та перебуває у стані вдосконалення (передбачення нових спеціальностей, зміна назв спеціальностей, зміна галузей знань).

Для продовження вищими навчальними закладами здійснення освітньої діяльності за новим Переліком галузей знань і спеціальностей, Міністерство освіти і науки України розробило механізм узгодження попередніх напрямів, спеціальностей із новим переліком галузей знань і спеціальностей. Прийнято наказ МОН України № 1151 від 06.11.2015 р. «Про особливості запровадження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, затверджених постановою КМУ від 29.07.2015 р. № 266».

Сьогодні акредитацію напрямів підготовки і спеціальностей у закладах освіти здійснює Акредитаційна

комісія у порядку, передбаченому Положенням про акредитацію вищих навчальних закладів і спеціальностей у вищих навчальних закладах та вищих професійних училищах, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 9 серпня 2001 р. № 978, та відповідно до Ліцензійних вимог у сфері вищої освіти, затверджених наказом МОН України від 24.12.2009 р. № 847.

Організацію роботи Акредитаційної комісії України забезпечує Державна освітня установа «Навчально-методичний центр з питань якості освіти» шляхом надання послуг організаційного характеру, пов'язаних з проведенням акредитації та атестації.

Розгляд акредитаційних справ та прийняття рішення про видачу сертифікатів про акредитацію здійснюється Акредитаційною комісією відповідно до Положення про Акредитаційну комісію, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 29 серпня 2003 р. № 1380 “Про ліцензування освітніх послуг”. До складу Акредитаційної комісії входять представники МОН, інших центральних і місцевих органів виконавчої влади, організацій роботодавців, громадських об'єднань, студентських та благодійних організацій, вищих навчальних закладів незалежно від форми власності. Акредитацію здійснюють спеціальності, напрямку підготовки.

Акредитаційна комісія здійснює попередню експертизу та, за умови відповідності поданих матеріалів чинному законодавству та вимогам МОН, впродовж 15 днів формує експертну комісію, яка проводить акредитаційну експертизу діяльності за заявленою до акредитації спеціальністю безпосередньо у вищий навчальний заклад. Експертна комісія визначала ефективність внутрішньої

	<p>системи управління якістю освіти в навчальному закладі протягом трьох днів.</p> <p>За результатами акредитаційної експертизи експертна комісія Міністерства освіти і науки України формує мотивований висновок про можливість акредитації напрямку підготовки, спеціальності, ознайомлює з ним керівника навчального закладу та подає його до експертної ради Акредитаційної комісії у тижневий термін після закінчення роботи.</p> <p>Експертна рада Акредитаційної комісії проводить аналіз матеріалів акредитаційної справи і висновок експертної комісії і виносить пропозиції на засідання Акредитаційної комісії, яка приймає рішення про акредитацію або відмову від акредитації. Зазначене рішення затверджується Міністерством освіти і науки України.</p> <p>За результатами акредитації закладу (напрямку підготовки, спеціальності) Міністерство освіти і науки України видає навчальному закладу сертифікат про акредитацію закладу (сертифікат про акредитацію напрямку підготовки, спеціальності). Сертифікат про акредитацію навчального закладу (напрямку підготовки, спеціальності) вперше видавався строком на п'ять років, під час проведення другої та наступних акредитацій – на десять років. Продовження терміну дії сертифікату здійснювалося у порядку, встановленому для його одержання.</p>	
<p>2.4. Незалежні (зовнішні) експерти: <i>Зовнішнє забезпечення якості повинно виконуватися групою незалежних</i></p>	<p>«Про вищу освіту» (ст. 16). Положення про експертну комісію та порядок проведення ліцензійної експертизи затверджене наказом МОН України від 24.12.2003 р. № 847</p> <p>У перехідний період діє Акредитаційна комісія, яка на підставі висновку експертів та попередньої перевірки</p>	

<p><i>(зовнішніх) експертів, яка включає представника (представників) від студентів.</i></p>	<p>експертами Міністерства освіти і науки України акредитаційної справи освітньої програми приймає рішення про акредитацію освітньої програми за відповідною спеціальністю.</p> <p>На законодавчому рівні закріплено здійснення експертизи із залученням незалежних експертів, і такі експерти – науково-педагогічні працівники із інших ЗВО, залучаються до зовнішнього оцінювання. Однак сьогодні студенти не залучені до такої експертизи.</p>	
<p>2.5 Критерії для результатів: <i>Будь-які висновки або судження, зроблені у результаті зовнішнього забезпечення якості, повинні ґрунтуватися на зрозумілих та опублікованих критеріях, які послідовно застосовуються, незалежно від того, чи призводить процес до прийняття офіційного рішення.</i></p>	<p>Закон України «Про вищу освіту».</p> <p>Державні вимоги до акредитації напряму підготовки, спеціальності та вищого навчального закладу (наказ 13.06.2012 № 689)</p> <p>Сьогодні діють ще старі критерії проведення оцінки. Так, визначені законодавством підстави відмови вищому навчальному закладу:</p> <ul style="list-style-type: none"> ◆ показники його діяльності не відповідали вимогам Акредитаційної комісії; ◆ з моменту отримання ліцензії в його діяльності виявлені порушення організації чи проведення навчально-виховного процесу, не ліквідовані за час акредитації; ◆ у поданих на акредитацію документах виявлено інформацію, що не відповідає дійсності. <p>У разі негативного рішення Акредитаційної комісії повторне проведення акредитації можливе було за умови усунення недоліків, але не раніше ніж через рік після прийняття такого рішення.</p>	
<p>2.6. Звітування: <i>Повні експертні звіти повинні публікуватися, вони</i></p>	<p>Закон України «Про вищу освіту»;</p> <p>Нормативні документи, що стосуються ліцензування та акредитації ВНЗ</p>	

<p><i>мають бути зрозумілими і доступними для академічної спільноти, зовнішніх партнерів та інших зацікавлених осіб. Якщо агентство приймає будь-яке офіційне рішення на основі цих звітів, рішення слід опублікувати разом зі звітом.</i></p>	<p>Закон України «Про вищу освіту» Порядок акредитації освітніх програм, формування та оприлюднення експертних висновків, процеси розгляду скарг та апеляції необхідно чітко прописати у Положення про проведення акредитації освітніх програм. Сьогодні вказане положення ще не розроблено.</p>	
<p><i>2.7. Скарги і апеляції: Процеси розгляду скарг та апеляцій слід чітко визначити як частину моделі процесів зовнішнього забезпечення якості та повідомити про них заклади.</i></p>	<p>Закон України «Про вищу освіту» Порядок акредитації освітніх програм, процеси розгляду скарг та апеляції необхідно чітко прописати у Положення про проведення акредитації освітніх програм. Сьогодні вказане положення ще не розроблено.</p>	

Окремо розглянемо пропозиції до заходів, що необхідно провести для забезпечення системи якості освіти у межах визначених законом повноважень:

- Розробити та затвердити положення про проведення відкритого конкурсу до Агенства для формування законного складу Національного агентства на конкурсних засадах відповідно до нового законодавства;
- Сформуванати методичну базу для надання практичної допомоги закладам вищої освіти;

- Розробити нормативний документ, який буде визначати умови та засади співпраці Національного агентства, незалежних установ оцінювання та забезпечення якості вищої освіти із європейськими та міжнародними структурами та мережами забезпечення якості вищої освіти ;
- Прийняття постанови Кабінету Міністрів України «Про утворення Національного агентства кваліфікацій», який розроблено на виконання Закону України «Про освіту»;
- Розробити та затвердити нормативно-правовий акт щодо врегулювання питання відповідності наукових спеціальностей науково-педагогічних працівників переліку спеціальностей та галузей знань, за якими здійснюється підготовка у сфері вищої освіти шляхом визначення додаткових критеріїв визначення такої відповідності при дослідженні проектної групи за відповідною спеціальністю;
- Внести зміни до Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладами освіти, затверджено Постановою КМУ від 30.12.2015 р. № 1187 щодо ліцензування освітньої діяльності у сфері освіти для дорослих, зокрема щодо післядипломної освіти;
- Затвердити нормативно-правовий акт, який врегулює формування та періодичне оновлення стандартів вищої освіти відповідної спеціальності.

РОЗДІЛ III. Стандарти і рекомендації щодо агенства забезпечення якості

Стандарт ESG-2015	Нормативне забезпечення зовнішнє	Нормативне забезпечення ЗВО (примірне)
<p>3.1. Діяльність, політика і процеси щодо забезпечення якості:</p> <p><i>Агентства повинні проводити діяльність щодо забезпечення якості</i></p>	<p>Закон України «Про вищу освіту» (ст. 20). Постанова Кабінету Міністрів України (від 15.04.2015 р. № 244 «Про утворення Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти»), Статут НАЗЯВО</p> <p>У 2015 році Постановою Кабінету Міністрів України від 15 квітня 2015 року № 244 «Про утворення Національного агентства із забезпечення якості вищої</p>	

*як визначено у
Частині 2 ESG на
регулярній основі.
Вони повинні мати
чіткі і зрозумілі цілі,
що складають
частину їх публічно
доступної місії. Це
повинно визначати
щоденну роботу
агентства.
Агентства повинні
забезпечувати
залучення
стейкхолдерів до
свого управління і
діяльності.*

освіти» було затверджено Статут Агентства. Крім цього, Законом України від 14 червня 2016 року № 1415-VIII «Про внесення змін до Закону України «Про вищу освіту»» були уточнені правові умови формування і функціонування Агентства. І в кінці 2016 року завершені процедури виборів членів Агентства і призначений керівник секретаріату Агентства. Однак, Агентство так і не запрацювало повноцінно. У 2017 році прийнято Закон України «Про освіту», яким внесено зміни до Закону України «Про вищу освіту» щодо формування складу Агентства. Так, тепер склад Агентства затверджується і призначається Кабінетом Міністрів України на підставі рішення Конкурсної комісії за результатами конкурсного відбору з дотриманням принципів гендерного балансу та галузевого представництва.

Законом України «Про вищу освіту» компетенція прийняття рішення щодо акредитації програм надана Агентству та тим органам, яким він здійснить часткове делегування відповідних повноважень.

Закон України «Про вищу освіту» передбачає проведення акредитації освітньої програми Агентством, яке сьогодні не функціонує. Відповідно до перехідних положень Закону України «Про освіту», Закону України «Про вищу освіту» до затвердження положення про акредитацію освітніх програм, акредитацію освітніх програм здійснює Міністерство освіти і науки України. Вказана акредитація проводиться на підставі постанови Кабінету Міністрів України від 9 серпня 2001 р. № 978 «Про затвердження Положення про акредитацію вищих навчальних закладів і спеціальностей у вищих навчальних закладах та вищих професійних училищах», наказу Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 13 червня 2012 р. № 689 «Про затвердження Державних вимог до акредитації напряму підготовки, спеціальності та вищого навчального

	<p>закладу», зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 4 липня 2012 р. за № 1108/21420, відповідно до Ліцензійних умов провадження освітніх діяльності закладів освіти, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 30.12.2015 р. № 1187. Проведення такого роду акредитацій освітніх програм із використанням нормативного регулювання старого порядку проведення акредитації напрямів і спеціальностей не є позитивним моментом в процесі реформування системи забезпечення якості вищої освіти.</p>	
<p>3.2. Офіційний статус:</p> <p><i>Агентства повинні мати офіційний юридичний статус та бути офіційно визнаними компетентними органами влади як агентства забезпечення якості.</i></p>	<p>Закон України «Про вищу освіту» (ст. 17). Статут НАЗЯВО</p> <p>Закон України «Про вищу освіту» закріплює статус Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти як постійно діючого колегіального органу, уповноваженим цим Законом на реалізацію державної політики у сфері забезпечення якості вищої освіти.</p> <p>Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти є юридичною особою публічного права, яка діє згідно з цим Законом і статутом, що затверджується Кабінетом Міністрів України.</p> <p>Національне агентство є неприбутковою організацією, юридичною особою публічного права.</p> <p>Національне агентство набуває статусу юридичної особи з дня його державної реєстрації, має самостійний баланс, реєстраційні рахунки в органах Казначейства, печатку із своїм найменуванням</p>	
<p>3.3. Незалежність:</p> <p><i>Агентства повинні бути незалежними та діяти автономно. Вони</i></p>	<p>Закон України «Про вищу освіту» (ст. 17, 18, 19 та ст. 23) Статут НАЗЯВО</p> <p>Закон України «Про вищу освіту» закріплює незалежний статус Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, який уповноважений цим</p>	

<p><i>повинні повністю відповідати за свою роботу та її результати без впливу третіх сторін.</i></p>	<p>Законом на реалізацію державної політики у сфері забезпечення якості вищої освіти.</p> <p>Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти є юридичною особою публічного права, яка діє згідно з цим Законом і статутом, що затверджується Кабінетом Міністрів України.</p> <p>Відповідно до статуту Національне агентство у своїй діяльності керується Конституцією та законами України, указами Президента України та постановами Верховної Ради України, прийнятими відповідно до Конституції та законів України, актами Кабінету Міністрів України, іншими актами законодавства та цим Статутом.</p> <p>Національне агентство під час реалізації державної політики у сфері забезпечення якості вищої освіти взаємодіє з Кабінетом Міністрів України, МОН, іншими центральними та місцевими органами виконавчої влади, Національною академією наук та національними галузевими академіями наук, органами місцевого самоврядування, громадськими об'єднаннями, підприємствами, установами та організаціями, з науковими установами і вищими навчальними закладами зарубіжних країн, а також з міжнародними організаціями в галузі вищої освіти.</p> <p>Однак, з прийняттям Закону України «Про освіту», яким внесено зміни до Закону України «Про вищу освіту» щодо формування складу Національного агентства, необхідно привести у відповідність Статут Національного агентства у відповідність до чинного законодавства та внести відповідні зміни.</p>	
<p>3.4. Тематичний аналіз:</p> <p><i>Агентства повинні регулярно публікувати звіти, що описують і</i></p>	<p>Питання законодавчо, методично не врегульоване.</p>	

<p><i>аналізують загальні висновки їх діяльності щодо зовнішнього забезпечення якості.</i></p>		
<p>3.5. Ресурси: <i>Агентства повинні мати адекватні та належні ресурси, як людські, так і фінансові, для виконання своєї роботи.</i></p>	<p>ст. 19, 22 Закон України «Про вищу освіту». Постанова КМ про «Деякі питання діяльності НАЗЯВО» від 27 липня 2016 р. Статут НАЗЯВО (підлягає оновленню з урахуванням законодавчих змін)</p>	
<p>3.6. Внутрішнє забезпечення якості та професійна поведінка: <i>Агентства повинні запровадити процеси для внутрішнього забезпечення якості стосовно визначення, забезпечення та поглиблення якості та доброчесності своєї діяльності.</i></p>	<p>Закон України «Про освіту» (ст. 41) Закон України «Про вищу освіту» (ст. 19). Статут НАЗЯВО (підлягає оновленню з урахуванням законодавчих змін)</p> <p>Відповідно до Закону України «Про освіту» ч. 5 ст. 41 система забезпечення якості в діяльності органів управління та установ, що здійснюють зовнішнє забезпечення якості освіти, включає:</p> <p>політику та процедури забезпечення якості власної діяльності; необхідні ресурси для організації процесів і процедур; зовнішній незалежний аудит діяльності (процесів і процедур) відповідних органів і установ.</p>	
<p>3.7. Циклічна зовнішня</p>	<p>Закон України «Про освіту» (ст. 41) Закону України «Про вищу освіту» (ст. 19 (п.2), 22)</p>	

<p>перевірка агенств:</p> <p><i>Агентства повинні проходити зовнішню перевірку принаймні раз на п'ять років, щоб проде- монструвати відповідність до ESG.</i></p>	<p>Відповідно до Закону України «Про освіту» ч. 5 ст. 41 система забезпечення якості в діяльності органів управління та установ, що здійснюють зовнішнє забезпечення якості освіти, включає:</p> <p>політику та процедури забезпечення якості власної діяльності; необхідні ресурси для організації процесів і процедур; зовнішній незалежний аудит діяльності (процесів і процедур) відповідних органів і установ.</p>	
---	---	--

Окремо розглянемо пропозиції до заходів, що необхідно провести для забезпечення системи якості освіти у межах визначених законом повноважень:

- Розробити і затвердити критерії і вимоги проведення акредитації освітньої програми

Затвердити положення про акредитацію освітніх програм;

- Розробити та подати на затвердження порядок акредитації незалежних установ оцінювання та забезпечення якості вищої освіти
- Сформувані та затвердити перелік установ - іноземних акредитаційних агентств чи агентств забезпечення якості вищої освіти, акредитація освітніх програм яких визнається в Україні;
- Розробити та подати на затвердження порядок проведення інституційної акредитації;
- Розробити та подати на затвердження критерії та порядок самоакредитації освітніх програм вищого навчального закладу.

Окрім, діючих нормативних документів є такі, що перебувають на стадії громадського обговорення чи прийняття, які безпосередньо чи опосередковано стосуються досліджуваного питання, серед таких документів:

- Проекти стандартів вищої освіти за відповідною спеціальністю;
- Про фахову передвищу освіту» (Проект Закону України);
- Про утворення Національного агентства кваліфікацій (проект постанови Кабінету Міністрів України);
- Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1187 «Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти»;
- Перелік деяких категорій осіб з особливими освітніми потребами (проект постанови Кабінету Міністрів України);
- Про затвердження переліку спеціальностей, за якими проводиться єдиний державний кваліфікаційний іспит для здобуття ступеня магістра (проект постанови Кабінету Міністрів України);

- Про внесення змін до Переліку професій загальнодержавного значення, підготовка за якими здійснюється за кошти державного бюджету (проект постанови Кабінету Міністрів України);
- Про внесення змін до Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність (проект постанови Кабінету Міністрів України);
- Про затвердження Порядку присудження наукових ступенів (проект постанови Кабінету Міністрів України);
- Про затвердження критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності у сфері освітньої діяльності закладів освіти, що підлягає ліцензуванню, та визначається періодичність здійснення планових заходів державного нагляду (контролю) Міністерством освіти і науки, обласними, Київською міською державними адміністраціями (проект постанови Кабінету Міністрів України);
- Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування підготовки за освітньо-кваліфікаційним рівнем молодшого спеціаліста на період до 2029 року (проект розпорядження Кабінету Міністрів України);
- Положення про порядок відрахування, переривання навчання, поновлення і переведення осіб, які навчаються у вищих навчальних закладах, а також надання їм академічної відпустки (проект наказу Міністерства освіти і науки України);
- Про затвердження порядку формування переліку наукових фахових видань України (проект наказу Міністерства освіти і науки України);
- Концепція підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти (проект наказу Міністерства освіти і науки України);
- Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників (проект наказу Міністерства освіти і науки України);
- Концепція реформування економічної діяльності у сфері вищої освіти.